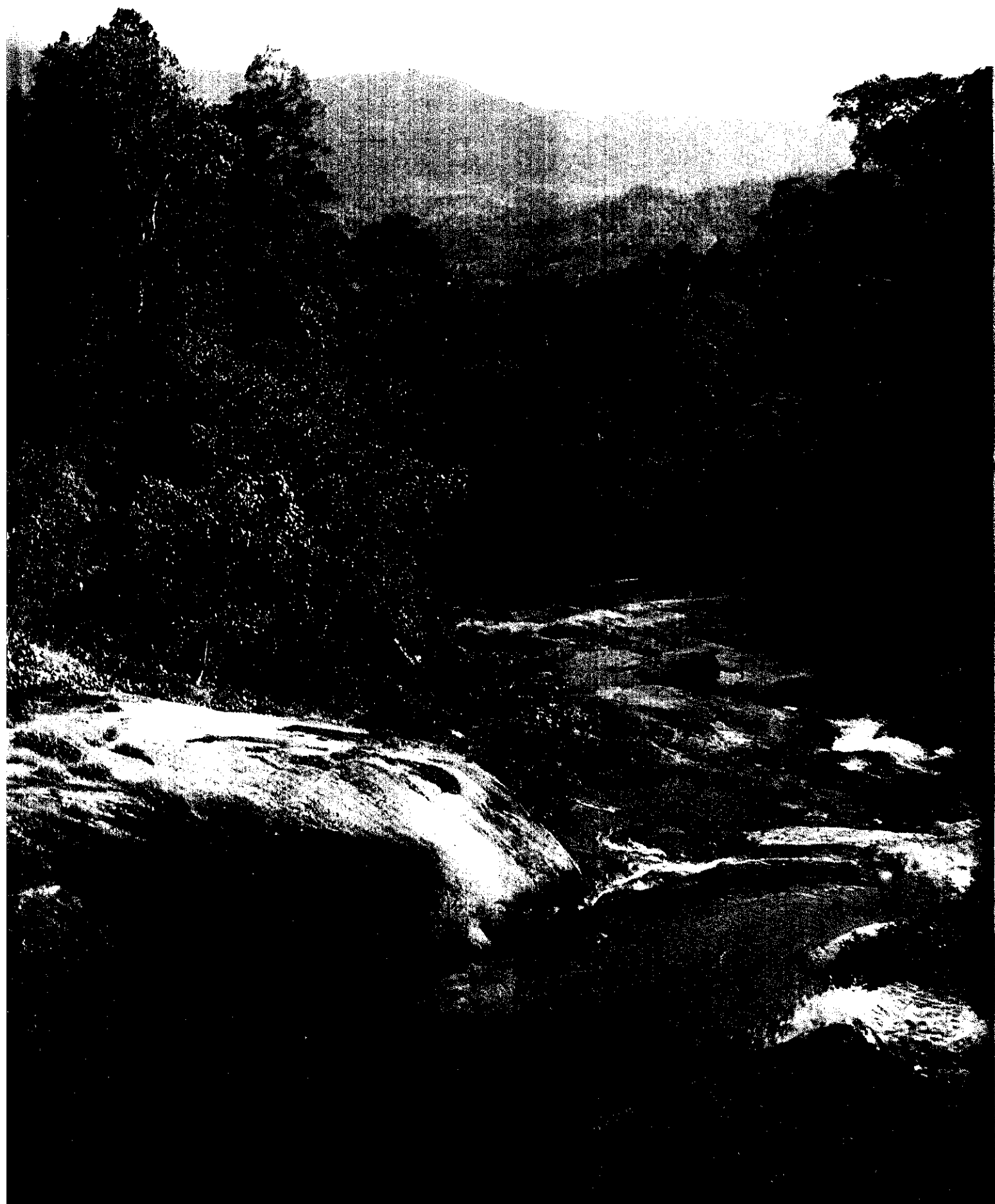

บทที่ ๑

สภาพภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและสังคม

ตั้งดินตั้งฟ้า
โมคลานตั้งก่อน

ตั้งหญ้าเข็ดมอน
เมืองคอนตั้งหลัง

เป็นเวลานานนับพันปีมาแล้ว ที่ดินแดนในภูมิภาคร้อนชื้นแถบกึ่งกลางคาบสมุทร ทะเลใต้ระหว่างสองมหาสมุทรและสองอารยธรรมสำคัญของโลก อันเป็นที่ตั้งของ **นครศรีธรรมราช** ในวันนี้ ยังคงดำรงภาพลักษณ์แห่งความสมบูรณ์ของภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญา ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาพำนักพักพิง สืบกระแสวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาช้านาน

คนนครเล่ากันว่า เมื่อเทพได้เนรมิตดินและฟ้าแก่โลกนี้พร้อมๆ กับเนรมิตหญ้าเข็ดมอน ไว้ให้มนุษย์ โมคลานอันเป็นชุมชนเก่าแก่ในแถบนี้ก็เกิดขึ้น ครั้นไม่นาน นครศรีธรรมราช ก็กำเนิด ตามมา ภายใต้ภูมิประเทศที่แวดล้อมด้วยดินและฟ้าที่เอื้ออำนวย จนกลายเป็น **นครอันงามสง่า แห่งพระราชผู้ทรงธรรม** ในเวลาต่อมา

๑. ภูมิประเทศ

๑.๑ ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ ๙,๙๔๒,๕๐๒ ตารางกิโลเมตร (๖,๒๑๔ ล้าน ไร่) นับเป็นอันดับสองของภาคใต้รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเป็นอันดับที่ ๑๖ ของประเทศ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑ ของพื้นที่ภาคใต้ หรือเป็นร้อยละ ๑.๙๔ ของพื้นที่ประเทศ ตั้งอยู่บริเวณ ภาคใต้ตอนกลาง ระหว่างละติจูด ๘ องศา ๙ ลิปดาเหนือ ถึง ๘ องศา ๒๕ ลิปดาเหนือ และ ระหว่างลองจิจูด ๙๙ องศา ๑๕ ลิปดาตะวันออก ถึง ๑๐๐ องศา ๑๕ ลิปดาตะวันออก มี อาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดกระบี่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีลักษณะภูมิประเทศทั้งที่เป็นภูเขา เนินเขา และที่ราบชายฝั่งทะเล อาจแบ่งออกได้เป็นสามเขต คือ เขตเทือกเขา เขตที่ราบตะวันออก และเขตที่ราบตะวันตก ภูมิประเทศทั้งสามเขตมีลักษณะดังนี้

๑.๒.๑ เขตเทือกเขาตอนกลาง

มีอาณาเขตอยู่ในช่วงกลางพื้นที่ของจังหวัด เนื่องจากพื้นที่จังหวัดนี้มีเทือกเขาเป็นแนวติดต่อกัน มีลักษณะเป็นแกนของแผ่นดินทอดยาวอยู่ในบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช

สุราษฎร์ธานี ตรัง และพัทลุง เรียกว่า **เทือกเขานครศรีธรรมราช** เทือกเขานี้อยู่ต่อเนื่องกับเทือกเขาบรรทัด ในทางปกครองจึงยึดเอาแนวเทือกเขานครศรีธรรมราชทางตอนเหนือเป็นแนวแบ่งเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี และแบ่งพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชออกเป็นสองเขตคือ เขตที่ราบตะวันออกและเขตที่ราบตะวันตก

เทือกเขานครศรีธรรมราชเป็นต้นน้ำหลายสายในพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง เช่น แม่น้ำปากพนัง แม่น้ำตาปี และแม่น้ำตรัง บริเวณเทือกเขา มีลักษณะเป็นป่าฝนเขตร้อนที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ยอดสูงสุดของเทือกเขานี้คือ **เขาหลวง** สูงประมาณ ๑,๘๓๕ เมตร เหนือระดับน้ำทะเล มีพันธุ์ไม้ธรรมชาติโบราณอยู่มาก กรมป่าไม้ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เรียกว่า **อุทยานแห่งชาติเขาหลวง**

พื้นที่ซึ่งอยู่ในเขตนี้ ได้แก่ อำเภอเมือง ชนอม ลีซล ท่าศาลา พรหมคีรี ลานสกา พระพรหม ร่อนพิบูลย์ และกิ่งอำเภอนบพิตำ

๑.๒.๒ เขตที่ราบตะวันออก

มีอาณาเขตตั้งแต่เทือกเขานครศรีธรรมราชไปทางตะวันออกถึงชายฝั่งอ่าวไทย ตอนเหนือเป็นที่ราบแคบและค่อยกว้างออก เมื่อลงไปตอนใต้ แผ่นดินบริเวณนี้มีลักษณะเป็นสัน

ทราย ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนทะเลบางตอนมีลักษณะเป็นสันทรายตามแนวเหนือใต้ ส่วนลักษณะทะเลที่ถัดจากชายฝั่งในบริเวณอ่าวไทยที่มีแหลมตะลุมพุกเป็นปึกอ้วนนั้น เรียกกันว่า **อ่าวนครศรีธรรมราช** หรือ **อ่าวนคร** มีความลึกเฉลี่ยประมาณ ๑๐ เมตร ในระยะห่างจากชายฝั่งประมาณ ๔ กิโลเมตร

ที่มา : เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง
“อุทกภัยภาคใต้โศกนาฏกรรมที่น่าหวั่นเกรงได้”
โดย ปริญญา นุดาลัย และ วันชัย โสภณสกุลรัตน์ พ.ศ.๒๕๓๒

พื้นที่ซึ่งอยู่ในเขตนี้ ได้แก่ อำเภopakพนัง หัวไทร เขียวใหญ่ ชะอวด ร่อนพิบูลย์ และจุฬาภรณ์ มักเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า **เขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง**

เทือกเขา
นครศรีธรรมราช
(มองจากสนามบิน
กองทัพภาคที่ ๔)

๑.๒.๓ เขตที่ราบตะวันตก

มีอาณาเขตตั้งแต่ด้านตะวันตกของเทือกเขาตอนกลาง มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาหรือที่ราบบริเวณหุบเขา และมีเนินเขาเป็นระยะ ๆ สลับกับที่ราบ มีลำน้ำซึ่งเกิดจากเทือกเขา ด้านตะวันตกของพื้นที่นี้เข้าสู่จังหวัดสุราษฎร์ธานีก่อนลงทะเลอ่าวไทย เรียกว่า **แม่น้ำตาปี** หรือ **แม่น้ำหลวง**

พื้นที่ซึ่งอยู่ในเขตนี้ ได้แก่ อำเภอกงหรา สงขลา บางขัน นาบอน ฉวาง พิปูน ถ้าพรณรา และกิ่งอำเภอข้างกลาง มักเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า **เขตพื้นที่ลุ่มน้ำตาปี**

อนึ่ง เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันออกของจังหวัดนี้อยู่ติดฝั่งทะเลอ่าวไทย ลักษณะภูมิประเทศบางส่วนจึงเป็นหาดทรายชายทะเล ความยาวของชายฝั่งทะเลตั้งแต่เหนือจดใต้เป็นระยะทาง ๒๒๕ กิโลเมตร นับเป็นจังหวัดที่มีชายฝั่งทะเลยาวที่สุดในประเทศไทย ทั้งนี้ โดยนับตั้งแต่อำเภอเหนือสุด คืออำเภอขนอมลงมาถึงอำเภอสิชล ท่าศาลา เมือง ปากพนัง จนถึงอำเภอล่างสุดคืออำเภอหัวไทร ชายฝั่งดังกล่าวค่อนข้างเหยียดตรง เว้นแต่บริเวณตอนเหนือของอำเภอปากพนัง เมือง และท่าศาลา ซึ่งเป็นเว้าอ่าวและเป็นปากแหลมตะลุมพุก ภูมิประเทศชายฝั่งในอำเภอขนอม สิชล และท่าศาลา ส่วนใหญ่เป็นหาดทราย ส่วนชายฝั่งในอำเภอเมือง ปากพนัง และหัวไทร ส่วนใหญ่เป็นโคลนปนทราย มีป่าชายเลนขึ้นอยู่ทั่วไป

ระดับความลึกของน้ำชายฝั่งอ่าวไทย (อ่าวนคร) เฉลี่ยประมาณ ๑๐ เมตรในระยะห่างฝั่ง ๔ กิโลเมตร และเมื่อห่างฝั่งออกไปประมาณ ๒๐ กิโลเมตร จะลึกประมาณ ๑๘ เมตร ยกเว้นริมฝั่งอำเภอขนอมและสิชลซึ่งลึกถึง ๑๘ เมตรเมื่อห่างฝั่งออกไปเพียง ๑๐ กิโลเมตร ด้วยเหตุนี้ทางราชการจึงได้เลือกพื้นที่ริมฝั่งอำเภอขนอม เป็นท่าเรือน้ำลึกสำหรับขนถ่ายสินค้าด้วยเรือขนาดใหญ่

๒. ภูมิฐาน

๒.๑ แผ่นดิน

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากพิจารณาตามลักษณะภูมิฐานทางธรณีวิทยา จะเห็นว่ามี ๓ ลักษณะเช่นกัน กล่าวคือ

๒.๑.๑ พื้นที่สูง มีแนวเทือกเขานครศรีธรรมราชหรือเขาหลวงเป็นแกน เขาหลวงทอดตัวตามแนวเหนือ-ใต้ ระยะทาง ๑๐๐ กิโลเมตร ทอดยาวระหว่างเขตจังหวัด สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช และแผ่ขยายในแนวกว้าง ๒,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร พื้นที่สูงเหล่านี้อยู่ในเขตอำเภอฉวาง ร่อนพิบูลย์ ลีซอ ท่าศาลา ท่งสง ลำพูนรา ชะอวด และกิ่งอำเภอ นบพิตำ พื้นที่สูงหรือภูมิประเทศที่เป็นเขาเหล่านี้กำเนิดขึ้นตั้งแต่ก่อน ๖๐๐ ล้านปี จนกระทั่งมาถึง ๑๓๕ ล้านปีมาแล้ว

๒.๑.๒ พื้นที่ราบใกล้ภูเขาและที่ราบตะกอนแม่น้ำ เป็นพื้นที่ทางตะวันตกของเขาหลวงและพื้นที่ใกล้ภูเขาน้อยใหญ่อื่นๆ ตลอดจนพื้นที่ราบทางตะวันออกซึ่งอยู่ระหว่างเขาหลวงกับพื้นที่สันทราย พื้นที่เหล่านี้อยู่ในเขตอำเภอชนอม ลีซอ ท่าศาลา เมืองนครศรีธรรมราช ฉวาง ลำพูนรา ร่อนพิบูลย์ ท่งสง นาบอน ท่งใหญ่ ชะอวด จุฬาภรณ์ พื้นที่ราบใกล้ภูเขาก่อตัวพร้อมๆ การเกิดเทือกเขา แต่มีลักษณะสมบูรณ์เมื่อภูเขาก่อตัวเรียบร้อยแล้วตั้งแต่ ๑๓๕ ล้านปีเป็นต้นมา จากนั้นจึงเริ่มก่อรูปของที่ราบตะกอนแม่น้ำที่มีการก่อรูปสมบูรณ์เมื่อ ๒ ล้านปีจนถึง ๑ หมื่นปีมาแล้ว

๒.๑.๓ พื้นที่ราบตะกอนทราย/สันทราย/ที่ราบชายฝั่ง/ชายหาดริมทะเลอ่าวไทย พื้นที่เหล่านี้อยู่ในเขตอำเภอลีซอ ท่าศาลา เมืองนครศรีธรรมราช ปากพั่น เขียวใหญ่ หัวไทร ชะอวด ร่อนพิบูลย์ กำเนิดขึ้นตั้งแต่ ๑ หมื่นปีมาแล้ว จนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน

พื้นที่ราบอันเกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำในสมัยไพลสโตซีน (Pleistocene Epoch) แล้วทับถมด้วยตะกอนทะเลในสมัยโฮโลซีน (Holocene Epoch) อีกทีหนึ่ง เป็นพื้นที่ที่อยู่กลางระหว่างพื้นที่ราบใกล้ภูเขาและที่ราบตะกอนแม่น้ำกับพื้นที่สันทราย ซึ่งมีอายุระหว่าง ๑๐,๐๐๐ - ๖,๘๐๐ ปีมาแล้วนั้น ลักษณะทางปฐพีวิทยา ดินในชั้นที่ลึกลงไปจะเป็นดินเหนียวและทรายแป้ง (clay & silt) เนื้อดินจะมีจุดประหลือง ส่วนดินชั้นบนจะซ้อนทับด้วยดินทราย ซึ่งปรากฏให้เห็นในหลายแห่ง บางครั้งจะเรียกบริเวณนี้ว่า สันทรายริ้วในบ้าง สันทรายเก่าบ้าง เช่นที่อำเภอท่าศาลา

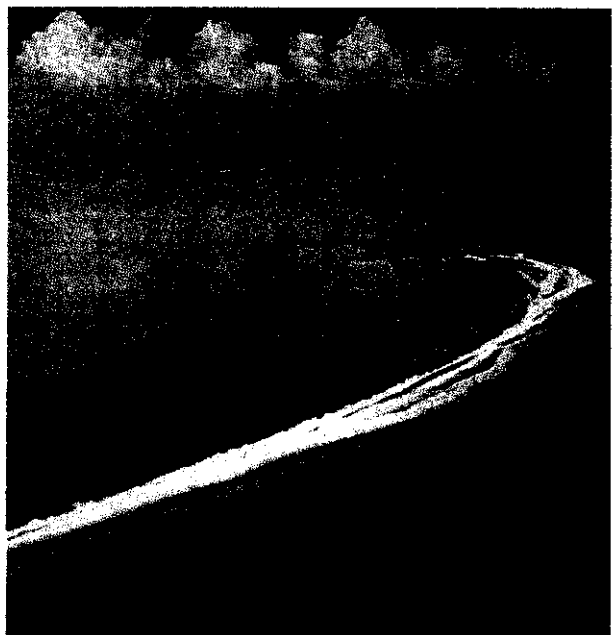
จากการศึกษาระดับน้ำใต้ดินของพื้นที่ทั้ง ๓ ลักษณะ พบว่า พื้นที่สูงหรือพื้นที่ใกล้ภูเขานั้น ระดับน้ำใต้ดินมีความลึก ๔๐ - ๔๕ เมตร คุณภาพน้ำดี มีเพียงบางแห่งที่มีออกไซด์ของเหล็กปะปนอยู่ ส่วนพื้นที่ราบตะกอนแม่น้ำและพื้นที่ราบชายฝั่งหรือสันทราย ระดับน้ำใต้ดินจะมีความลึกตั้งแต่ ๓๕ เมตรจนถึง ๑๔๐ เมตร และในบางพื้นที่น้ำจะค่อนข้างอุ่นที่อุณหภูมิประมาณ ๔๐-๔๕ องศาเซลเซียส

๒.๒ เทือกเขานครศรีธรรมราช

เทือกเขานครศรีธรรมราชหรือภูเขาหลวงซึ่งเป็นภูเขาสำคัญในจังหวัด เป็นแนวสายแกรนิตกลาง (Central Belt Granite) มีลักษณะเป็นหินในสิกแกรนิต (Gneissic Granite) และมิกมาไทต์ (Migmatite) จัดได้ว่าเป็นแนวที่ต่อมาจากภูเขาไฟบุรีรัมย์ (Volcanic

Arc-Trench System) โดยทั่วไปเกิดขึ้นในมหายุคพาลีโอโซอิก (Paleozoic Era) ตอนกลาง ประมาณ ๔๐๐ - ๓๐๐ ล้านปีมาแล้ว จนกระทั่งถึงยุคจูแรสซิก (Jurassic Period) ประมาณ ๑๘๐ ล้านปีมาแล้ว อย่างไรก็ตาม เฉพาะส่วนที่เป็นเทือกเขานครศรีธรรมราชหรือเทือกเขาหลวงที่เป็นแนวสายแกรนิตกลาง ตั้งแต่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา จนไปถึงแนวเขาสันกาลาคีรี นั้น ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในมหายุคมีโซโซอิก (Mesozoic Era) ระหว่างยุคไทรแอสซิก (Triassic Period) กับยุคจูแรสซิก

แม้ว่าช่วงระหว่างยุคไทรแอสซิกถึงยุคจูแรสซิก จะอยู่ช่วงระหว่าง ๒๒๕ - ๑๘๐ ล้านปีมาแล้ว แต่จากการตรวจสอบอายุของหิน - แร่ ที่เทือกเขานครศรีธรรมราชด้วยวิธีโพแทสเซียมอาร์กอน (K Ar Mineral Ages) และวิธี Rb-Sr Whole Rock Isochron Ages พบว่า เขาหลวงในบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นแหล่งที่มีหินสำคัญ เช่น ไนลิกแกรนิต มิกมาติกแกรนิต (Migmatic Granite) เพกมาไทต์ (Pegmatite) และแร่สำคัญ เช่น ดีบุก ทังสเตน เหล็ก และเฟลด์สปาร์ (Feldspar) นั้น น่าจะมีอายุตั้งแต่ ๒๑๕ และ ๑๙๘ - ๑๘๗ และ ๑๗๙ ล้านปีมาแล้ว อำเภอย่อยในแนวเทือกเขานี้ได้แก่ อำเภอนบพิตำ ลีสง่า ท่าศาลา ทุ่งสง พรหมคีรี ลานสกา ฉวาง ร่อนพิบูลย์ ทุ่งสง และกิ่งอำเภอนบพิตำ ถือเป็นพื้นที่ในแนวสายแกรนิตกลาง

๒.๓ สันทราย

ตัวเมืองนครศรีธรรมราชอันเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการของจังหวัดปัจจุบัน ตั้งอยู่บนสันทรายหรือสันดอนทราย (Sand Dune) ในทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาเรียกว่า **สันทรายรีวกกลาง** จากการกำหนดอายุเฉพาะที่สันทรายนครศรีธรรมราชที่ต่อเนื่องไปจนถึงอำเภอร่อนตะไนต์และอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่าสันทรายรีวกกลางซึ่งเป็นสันทรายขนาดใหญ่ ก่อรูปเป็นสันทรายเมื่อประมาณ ๖,๘๐๐ ปีมาแล้ว

ส่วนสันทรายบริเวณที่เป็นแหลมตะลุมพุก วูล์ฟ ดอนเนอร์ (Donner) ได้กล่าวถึงภูมิฐานว่า มีหลักฐานว่าเมื่อ ๑๕๐ ปีมาแล้ว แหลมตะลุมพุกยังไม่ยกยาวเท่าปัจจุบัน

แหลมตะลุมพุก
อำเภopakpang
จังหวัด
นครศรีธรรมราช

มีเพียงสันดอนทรายที่ค่อยๆ เพิ่มขึ้นในอ่าวนคร ในขณะนั้นแม่น้ำปากพนัง คลองระโนด (สงขลา) คลองอยู่ตะเกา (สงขลา) ซึ่งมีสภาพกว้างกว่าปัจจุบัน ได้ค่อยๆ แคบและตื้นขึ้น สาเหตุใหญ่มาจากการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลและการตกตะกอนของทะเล จนกระทั่งเกิดการก่อตัวเป็นสันทรายคู่กับการตื้นเขินฐานของผู้คนในนครศรีธรรมราชในเวลาต่อมา กล่าวคือ ในสมัยไพลสโตซีนตอนปลาย ระหว่าง ๒๕,๐๐๐ - ๒๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว น้ำทะเลลดลงต่ำกว่าระดับน้ำทะเลปัจจุบัน ๑๐๐ - ๑๒๐ เมตร ทำให้เกิดที่ดอนเพิ่มมากขึ้น เกาะแก่งที่อยู่ใกล้ชายฝั่งก็ดูเชื่อมต่อกันไปกับแผ่นดิน เกิดเป็นไหล่ทวีปชุดาขึ้นมามากมายอีกคำรบหนึ่ง พื้นแผ่นดินที่เป็นจังหวัดนครศรีธรรมราชก็ขยายเชื่อมไปถึงเกาะกระ เกาะสมุย เกาะพัง และหมู่เกาะอ่างทองในอ่าวไทย ผู้คนจึงเคลื่อนย้ายจากผืนแผ่นดินตอนในที่บัดนี้กลายเป็นที่สูงมากแล้วมาอยู่บริเวณพื้นที่ซึ่งอยู่ไม่สูงนัก ขณะเดียวกันก็เริ่มไปมาหาสู่กับบริเวณที่เคยเป็นหมู่เกาะซึ่งเชื่อมต่อกับแผ่นดินใหญ่แล้ว ด้วยเหตุนี้การย้ายถิ่นและการผสมปะปนของชนเผ่าจึงเริ่มขึ้น

ต่อมาในช่วง ๒๒,๐๐๐ - ๑๙,๐๐๐ ปีมาแล้ว น้ำทะเลได้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีระดับสูงขึ้นบ้าง ลดลงต่ำบ้าง แต่ไม่เท่าระดับปัจจุบัน และในช่วง ๑๘,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว น้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้นอีก แต่ก็ยังไม่เท่าปัจจุบันเช่นกัน เป็นเหตุให้ไหล่ทวีปชุดาเริ่มหดเล็กลง เพราะบางแห่งน้ำท่วมถึง ทำให้แผ่นดินถูกตัดขาดออกเป็นเกาะ

ในช่วง ๑๑,๐๐๐ - ๘,๕๐๐ ปีมาแล้ว น้ำทะเลเริ่มลดต่ำลงอีก แม้จะมีผลทำให้ผู้คนทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกกลับไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่เคยเป็นเกาะแก่งใกล้ชายฝั่งซึ่งบัดนี้กลับมาเชื่อมต่อกับแผ่นดินใหญ่ แต่ทางฝั่งทะเลตะวันออกโดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่มีผลมากนัก ผู้คนยังอยู่อาศัยตามถ้ำหินปูนใกล้แนวเทือกเขาหลวงดังเดิม เช่นที่อำเภอนาวัง ลานสกา ทุ่งใหญ่ ทุ่งสง และถ้ำพรรณรา

ระหว่าง ๖,๘๐๐ ปีมาแล้ว ได้เกิดสันทรายริ้วกลางขึ้นมาตั้งแต่อำเภอสิชล ท่าศาลา เมือง ต่อเนื่องไปยังหัวไทร ระโนด สทิงพระ และสิงหนคร แต่ยังไม่ปรากฏร่องรอยการตั้งถิ่นฐาน เพราะในช่วง ๑,๐๐๐ ปีต่อมา ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้นอีก และสูงกว่าระดับน้ำทะเลในปัจจุบันถึง ๔.๕ เมตร น้ำจึงท่วมสันทรายนครศรีธรรมราช ผู้คนสมัยโบราณในนครศรีธรรมราชจึงต้องเคลื่อนย้ายกลับไปอยู่ตามพื้นที่สูงใกล้เทือกเขาหลวง และอาจอยู่ตามพื้นที่ริมลำน้ำใกล้เชิงเขาบางแห่งบ้าง

หลังช่วง ๕,๗๐๐ ปีจนถึง ๒,๕๐๐ ปีที่แล้ว ระดับน้ำทะเลค่อยลดต่ำลงจนกระทั่งมีระดับเท่ากับน้ำทะเลปัจจุบัน เกิดการทับถมของตะกอนทรายเป็นพื้นที่กว้างยาวและสูงกว่าพื้นที่ราบลุ่มแนวลำน้ำหลายแห่งในบริเวณตัวเมืองนครศรีธรรมราช ขณะเดียวกันพื้นที่ราบลุ่มระหว่างแนวเทือกเขากับสันทรายก็มีตะกอนจากลำน้ำหลายสายมาทับถม ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์เพียงพอที่พืชพันธุ์จะงอกงาม และสามารถปลูกข้าวได้หลายแห่ง

ตั้งแต่ ๒,๐๐๐ ปีที่แล้วเป็นต้นมา แนวสันทรายริ้วกลางหรือแนวสันทรายนครศรีธรรมราชที่เชื่อมต่อกับสันทรายระโนด-สทิงพระ มีสภาพใกล้เคียงกับสันทรายที่ปรากฏในปัจจุบัน การตั้งถิ่นฐานบนแนวสันทรายจึงมีความเป็นไปได้มาก ส่วนสันทรายริ้วนอก เช่นสันทรายปากพนังถึงแหลมตะลุมพุกนั้นยังก่อตัวไม่สมบูรณ์ การก่อตัวของแนวสันทรายริ้วนอกจนเป็นแนวยื่นออกไปเป็นแหลมตะลุมพุกนั้นเกิดหลังจากช่วงเวลานี้หลายร้อยปี

๓. ภูมิอากาศ

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีที่ตั้งอยู่ในแถบศูนย์สูตร และมีทะเลขนานอยู่ทั้งสองด้าน กล่าวคือ ด้านตะวันออกมีทะเลจีนใต้ และด้านตะวันตกมีทะเลอันดามัน จึงได้รับอิทธิพลลมต่างๆ จากทะเลทั้งสองสลับกันดังนี้

๓.๑ ลม

พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลจากลมซึ่งพัดผ่านตลอดปี ดังนี้

๓.๑.๑ ลมมรสุม เป็นลมประจำถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พื้นที่จังหวัดนี้ได้รับอิทธิพลจากลมดังกล่าวตลอดปี กล่าวคือ

ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดผ่านมหาสมุทรอินเดียและทะเลอันดามัน เข้ามาในช่วงเดือนพฤษภาคม - ตุลาคมของทุกปี ทำให้เกิดฝนตกชุกในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งตะวันตก ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น เนื่องจากมีเทือกเขานครศรีธรรมราชกั้นอยู่ จึงทำให้มีฝนตกในพื้นที่จังหวัดไม่มากนัก ยกเว้นในพื้นที่เขตที่ราบตะวันตกซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของเทือกเขา มีฝนตกชุกเพราะเป็นด้านรับลมนี้โดยตรง

ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดผ่านมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลจีนใต้ เข้ามาในช่วงเดือนพฤศจิกายน - มกราคมของทุกปี ทำให้เกิดฝนตกชุกในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งตะวันออกรวมทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเทือกเขาและพื้นที่เขตที่ราบตะวันออกซึ่งเป็นด้านรับลมนี้โดยตรง

๓.๑.๒ พายุหมุนเขตร้อน เป็นลมที่เกิดจากความกดอากาศต่ำ มีเส้นผ่าศูนย์กลางที่บริเวณไม่ต่ำกว่า ๒ องศาละติจูด ก่อตัวขึ้นเหนือน่านน้ำในเขตร้อนระหว่างละติจูด ๕ - ๒๐ องศาเหนือ มีลักษณะเป็นพายุดีเปรสชัน พายุโซนร้อน และพายุไต้ฝุ่น พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากลมพายุดังกล่าวในช่วงเดือนตุลาคม - มกราคม เป็นบางปี

จากสถิติอุตุนิยมวิทยาช่วง พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๕๓๙ พบว่า มีพายุเคลื่อนจากอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ๑๐ ครั้ง ส่วนใหญ่มีกำลังแรงเป็นพายุดีเปรสชัน ซึ่งเป็นพายุหมุนเขตร้อนที่มีความเร็วลมสูงสุดใกล้ศูนย์กลางที่พื้นผิวไม่เกิน ๓๔ นอต (๖๓ กิโลเมตรต่อชั่วโมง) พายุนี้เคลื่อนตัวจากทะเลจีนใต้เข้ามา ก่อให้เกิดฝนตกชุกติดต่อกันหลายวันในช่วงเดือนตุลาคม - มกราคมแทบทุกปี เป็นเหตุให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากในพื้นที่เขตเทือกเขาและพื้นที่เขตที่ราบตะวันออก

ส่วนพายุโซนร้อน เป็นพายุหมุนเขตร้อนที่มีความเร็วลมสูงสุดใกล้ศูนย์กลางที่พื้นผิว ระหว่าง ๓๔ - ๖๓ นอต (๖๓ - ๑๑๗ กิโลเมตรต่อชั่วโมง) พายุนี้เคลื่อนตัวจากทะเลจีนใต้เข้ามาและมีความเร็วเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นพายุโซนร้อน พายุโซนร้อนที่เคยก่อความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินผู้คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งสำคัญ ได้แก่

พายุโซนร้อน (พ.ศ. ๒๔๙๒) พัดเข้าสู่พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ก่อให้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในหลายอำเภอ

พายุโซนร้อนแฮเรียต พัดเข้าสู่พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อวันที่ ๒๕ - ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ ก่อให้เกิดวาตภัยครั้งร้ายแรงที่สุดในจังหวัด โดยมีร่องรอยความเสียหาย

แก่ชีวิตและทรัพย์สินผู้คนแทบทุกอำเภอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณแหลมตะลุมพุก ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง ซึ่งมีผู้เสียชีวิตและสูญหายกว่า ๘๐๐ คน

พายุโซนร้อนแอ่งเจลา พัดเข้าสู่พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อวันที่ ๒๔ - ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๑ ก่อให้เกิดอุทกภัยครั้งร้ายแรงอีกครั้งหนึ่ง ยังความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนเรือกสวนไร่นาในพื้นที่อำเภอพิปูน ฉวาง ลานสกา พรหมคีรี และอำเภอเมือง

พายุโซนร้อนฟอเรสต์ พัดเข้าสู่พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ก่อให้เกิดวาตภัยครั้งใหญ่ ยังความเสียหายแก่บ้านเรือน ทรัพย์สินสวนยางพารา และสวนผลไม้ในพื้นที่อำเภอลิขิต ท่าศาลา และอำเภอเมืองบางส่วน

๓.๒ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

ด้วยเหตุที่ตั้งอยู่ในแถบศูนย์สูตร จังหวัดนครศรีธรรมราชจึงมีอุณหภูมิสูงตลอดปี เฉลี่ยประมาณ ๒๗ - ๒๘ องศาเซลเซียส อุณหภูมิที่เคยวัดได้ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๙ สูงสุดคือ ๓๗.๗ องศาเซลเซียส (เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕) และต่ำสุดคือ ๑๗.๗ องศาเซลเซียส (กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๗) ช่วงที่อุณหภูมิเฉลี่ยค่อนข้างสูงได้แก่เดือนมีนาคม - พฤษภาคม และช่วงที่อุณหภูมิเฉลี่ยค่อนข้างต่ำได้แก่เดือนธันวาคม-มกราคม

ความชื้นสัมพัทธ์ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๔๐ เฉลี่ย ๘๒ เปอร์เซ็นต์ มีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดประมาณ ๘๖ เปอร์เซ็นต์ในเดือนธันวาคม ความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดประมาณ ๗๘ เปอร์เซ็นต์ในเดือนกรกฎาคม

ตารางแสดงค่าสูงสุดและต่ำสุดของอุณหภูมิในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๙

ปี	๒๕๓๕		๒๕๓๖		๒๕๓๗		๒๕๓๘		๒๕๓๙	
เดือน	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด
ม.ค.	๓๑.๗	๒๐.๕	๓๑.๘	๒๐.๑	๓๒.๑	๑๙.๖	๓๒.๔	๒๐.๖	๓๒.๒	๑๙.๕
ก.พ.	๓๓.๑	๒๐.๐	๓๒.๕	๑๘.๕	๓๔.๙	๑๗.๗	๓๓.๐	๒๐.๐	๓๓.๔	๒๑.๔
มี.ค.	๓๕.๒	๒๐.๐	๓๔.๗	๑๙.๗	๓๔.๕	๒๑.๗	๓๕.๐	๒๐.๖	๓๖.๕	๑๙.๒
เม.ย.	๓๗.๗	๒๑.๕	๓๔.๘	๒๑.๕	๓๕.๑	๒๑.๑	๓๖.๖	๒๒.๐	๓๖.๔	๒๒.๕
พ.ค.	๓๖.๖	๒๒.๓	๓๕.๖	๒๒.๑	๓๕.๒	๒๒.๙	๓๗.๐	๒๑.๑	๓๕.๙	๒๒.๘
มิ.ย.	๓๕.๖	๒๑.๗	๓๕.๖	๒๒.๐	๓๕.๕	๒๒.๔	๓๖.๒	๒๒.๓	๓๕.๑	๒๒.๘
ก.ค.	๓๖.๒	๒๓.๑	๓๖.๔	๒๒.๔	๓๖.๐	๒๒.๐	๓๖.๗	๒๑.๑	๓๕.๘	๒๒.๓
ส.ค.	๓๕.๓	๒๑.๔	๓๖.๗	๒๑.๔	๓๕.๐	๒๑.๐	๓๔.๔	๒๒.๐	๓๕.๘	๒๑.๕
ก.ย.	๓๖.๖	๒๐.๕	๓๔.๗	๒๑.๒	๓๔.๒	๒๑.๖	๓๕.๒	๒๒.๓	๓๔.๘	๒๒.๐
ต.ค.	๓๔.๓	๒๑.๒	๓๓.๗	๒๑.๗	๓๔.๒	๒๑.๓	๓๔.๐	๒๒.๐	๓๔.๐	๒๒.๐
พ.ย.	๓๒.๐	๒๑.๕	๓๓.๙	๒๐.๙	๓๑.๘	๒๑.๘	๓๓.๓	๒๑.๗	๓๓.๗	๒๑.๗
ธ.ค.	๓๑.๒	๒๐.๗	๓๒.๓	๒๐.๑	๓๒.๕	๒๐.๕	๓๒.๓	๑๙.๕	๓๐.๘	๑๙.๕
เฉลี่ย	๓๔.๖	๒๑.๒	๓๔.๓	๒๐.๙๖	๓๔.๒๕	๒๑.๑๓	๓๔.๖๗	๒๑.๒๖	๓๔.๕๓	๒๑.๔๓

ที่มา : สถานีตรวจอากาศนครศรีธรรมราช

๓.๓ น้ำฝน

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีฤดูฝนยาวนาน โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ มีฝนตกประมาณ ๑๗๐ วัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีวัดได้ ๒,๔๕๐.๖ มิลลิเมตร (๒๕๓๕-๒๕๓๙) ช่วงที่ฝนตกมากที่สุด ได้แก่ เดือนตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคม โดยเฉพาะเดือน พฤศจิกายนมักจะมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดแทบทุกปี ส่วนช่วงที่มีฝนตกน้อยที่สุด ได้แก่ เดือน มีนาคมและเมษายน

ตารางแสดงปริมาณน้ำฝนในจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๙

ปี	๒๕๓๕		๒๕๓๖		๒๕๓๗		๒๕๓๘		๒๕๓๙	
เดือน	วัน	มม.	วัน	มม.	วัน	มม.	วัน	มม.	วัน	มม.
ม.ค.	๑๗	๑๐๓.๘	๑๐	๓๑๓.๘	๑๑	๓๔.๕	๑๓	๙๙.๐	๑๐	๑๗๖.๐
ก.พ.	๖	๘.๖	๔	๙.๗	๔	๒๔.๔	๕	๓๐.๒	๑๓	๑๓๑.๕
มี.ค.	๒	๐.๘	๑๔	๑๐๑.๕	๑๖	๓๒๙.๓	๘	๖๙.๕	-	-
เม.ย.	๓	๑๓.๔	๑๑	๒๑๔.๒	๑๐	๙๘.๗	๔	๙๓.๑	๑๐	๙๙.๑
พ.ค.	๑๔	๒๗๖.๙	๑๗	๒๒๕.๗	๒๔	๑๙๐.๒	๕	๖๔.๔	๑๓	๑๕๗.๑
มิ.ย.	๑๓	๖๗.๐	๑๔	๖๔.๖	๑๖	๖๔.๓	๗	๑๒๓.๔	๑๔	๑๗๔.๕
ก.ค.	๑๗	๑๒๑.๗	๙	๔๖.๖	๑๒	๓๕.๕	๑๗	๓๒๐.๗	๑๑	๑๑๖.๒
ส.ค.	๑๙	๖๔.๒	๑๐	๑๐๗.๐	๒๑	๑๘๗.๔	๑๙	๑๔๕.๑	๑๖	๑๘๓.๐
ก.ย.	๑๒	๑๐๒.๒	๑๘	๑๙๓.๒	๒๒	๑๒๗.๔	๑๓	๘๗.๗	๑๗	๑๒๓.๖
ต.ค.	๒๔	๓๗๕.๒	๒๕	๓๒๘.๐	๑๙	๓๒๗.๔	๑๗	๒๔๐.๑	๒๐	๒๑๒.๘
พ.ย.	๒๔	๔๐๒.๘	๒๐	๕๘๐.๖	๒๘	๘๓๑.๗	๒๕	๙๑๗.๘	๑๘	๔๘๒.๓
ธ.ค.	๑๘	๓๘๗.๘	๒๐	๖๖๕.๙	๑๖	๑๙๔.๓	๑๗	๒๓๖.๗	๑๘	๗๔๙.๙
เฉลี่ย	๑๖๙	๑๙๒๔.๔	๑๗๒	๒๘๕๐.๘	๑๙๙	๒๔๔๕.๑	๑๕๐	๒๔๒๖.๗	๑๖๐	๒๖๐๖.๐

ที่มา : สถานีตรวจอากาศนครศรีธรรมราช

๔. ทรัพยากรธรรมชาติ

ในพื้นที่ประมาณ ๙,๙๔๒,๕๐๒ ตารางกิโลเมตร (๖,๒๑๔ ล้านไร่) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑ ของพื้นที่ภาคใต้ และร้อยละ ๑.๙๔ ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติหลายชนิดซึ่งจำแนกได้ดังนี้

๔.๑ ดิน

จำแนกดินในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ ๗ กลุ่ม คือกลุ่มดินนา กลุ่มดินทราย กลุ่มดินตื้น กลุ่มดินโคลน กลุ่มดินกรวด กลุ่มดินพรุ และกลุ่มดินภูเขา ดินแต่ละกลุ่มมีปริมาณและสัดส่วนดังนี้

ตารางแสดงปริมาณกลุ่มดินต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	กลุ่มดิน	พื้นที่(ไร่)	สัดส่วนร้อยละ	เขตพื้นที่/อำเภอ
๑	กลุ่มดินนา	๑,๙๙๒,๐๘๔	๓๑.๑๖	ทุกอำเภอ ยกเว้นลานสกา พิปูน ฉวาง ท่งใหญ่ นาบอน และบางขัน
๒	กลุ่มดินทราย	๑๑๒,๕๑๖	๑.๗๗	เมือง ชนอม ท่าศาลาและ ชะอวด
๓	กลุ่มดินดิน	๑๗๓,๐๔๒	๒.๗๒	ทุกอำเภอ
๔	กลุ่มดินโคละ	๒,๓๐๓,๒๓๐	๓๖.๒๔	ทุกอำเภอ ยกเว้นปากพนัง หัวไทร เขیرใหญ่ และเฉลิม พระเกียรติ
๕	กลุ่มดินกรด	๑๐๔,๐๔๑	๑.๖๔	ร่อนพิบูลย์ หัวไทร เขیرใหญ่ ชะอวด และเฉลิมพระเกียรติ
๖	กลุ่มดินพรุ	๑๐๕,๙๔๖	๑.๖๗	หัวไทร ชะอวด
๗	กลุ่มดินภูเขา	๑,๕๖๔,๖๐๐	๒๔.๖๒	ทุกอำเภอ ยกเว้นท่งใหญ่ ปากพนัง หัวไทร เขیرใหญ่ เฉลิมพระเกียรติ และบางขัน

ที่มา : สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช

สภาพดินในจังหวัดจัดว่าเป็นดินค่อนข้างดี นอกจากที่เป็นดินลาดชันเชิงซ้อนตามป่าเขาต้นน้ำซึ่งมีประมาณหนึ่งในสามของพื้นที่จังหวัดแล้ว อีกหนึ่งในสามเป็นดินที่สามารถทำสวนได้ดี ได้แก่ ดินปนทราย และดินทรายจัด ส่วนอีกเกือบหนึ่งในสามเป็นดินเหนียวทำนา มีดินเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ไม่สามารถใช้สอยในเชิงการเกษตรได้

การทำไร่ยาสูบ
ที่ตำบลกลาย
อำเภอท่าศาลา
เพื่อผลิตยาเส้น
ที่เรียกว่า
“ยากลาย”

ตารางแสดงลักษณะดินและสัดส่วนการใช้สอยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	ชนิดดิน	สัดส่วน	การใช้สอย
๑	ดินลาดชันเชิงซ้อน	๓๖.๗๗	ป่า, ดันน้ำ
๒	ดินเหนียว	๒๘.๕๑	ขังน้ำหน้าฝน, ทำนาดำ
๓	ดินดี	๒๕.๑๙	สวนต่างๆ
๔	ดินปนทราย	๓.๓๑	สวนยางพารา
๕	ดินทรายจัด	๒.๑๕	สวนมะพร้าว, ทุ่งหญ้า
๖	ดินร่วนเหนียว	๑.๖๖	ป่าละเมาะ, เลี้ยงสัตว์
๗	ดินอินทรีย์	๑.๖๕	ลุ่มต่ำ น้ำขัง ป่าพรุ
๘	ดินเลนน้ำทะเลท่วมถึง	๐.๖๕	ป่าชายเลน

ที่มา : สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช

๔.๒ ป่าไม้

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ป่าไม้ที่เข้าลักษณะตามกฎกระทรวง ประมาณ ๑,๙๒๕,๖๘๙ ไร่ จำแนกได้เป็นสามชนิดคือ ป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ ป่าไม้เพื่อเศรษฐกิจ และป่าไม้เพื่อการเกษตร แต่ละชนิดมีพื้นที่ปรากฏดังตาราง

ตารางแสดงพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	ชนิดป่า	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
๑	ป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์	๙๙๐,๕๖๗.๐๐	๕๑.๔๔
๒	ป่าไม้เพื่อเศรษฐกิจ	๗๔๘,๐๘๕.๐๐	๓๘.๘๕
๓	ป่าไม้เพื่อการเกษตร	๑๘๗,๐๓๗.๐๐	๙.๗๑
	รวม	๑,๙๒๕,๖๘๙.๐๐	๑๐๐.๐๐

ที่มา : สำนักงานป่าไม้จังหวัดนครศรีธรรมราช

๔.๓ แร่ธาตุ

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีแร่ธาตุ ๑๕ ชนิด แต่ที่เปิดทำเหมืองมีเพียง ๑๐ ชนิด แต่ละปีทำรายได้เข้าสู่จังหวัดมาก เช่นใน พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๖ สามารถขุดแร่ธาตุได้จำนวน ๕ ล้านตัน มูลค่ากว่า ๑,๒๐๐ ล้านบาท ยิ่งกว่านั้นนอกฝั่งทะเลยังมีก๊าซธรรมชาติที่ยังไม่ได้นำมาใช้ ประมาณ ๒๘,๘๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรอีกด้วย แร่ธาตุที่สำรวจพบแล้วได้แก่ ดีบุก วุลแฟรม โคลไลต์ เฟลด์สปาร์ ยิปซัม หินปูน หินดาน บอลเคลย์ เหล็ก แบไรต์ ดินขาว เป็นต้น

ตารางแสดงแร่ธาตุและแหล่งที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	ชนิดแร่	แหล่งที่พบ
๑	ดีบุก	เมือง ร่อนพิบูลย์ ท่าศาลา ลีชล ฉวาง พิปูน และทุ่งใหญ่
๒	วุลแฟรม	เมือง ร่อนพิบูลย์ ท่าศาลา ลีชล ฉวาง และพิปูน
๓	โคลโคไบต์	ชะอวด ชนอม และจุฬาภรณ์
๔	เฟลด์สปาร์	ท่าศาลา ลีชล และกิ่งอำเภอนบพิตำ
๕	ยิปซัม	ทุ่งใหญ่ ฉวาง และถ้ำพรรณรา
๖	หินปูน	ทุ่งสง ชนอม
๗	หินดาน	ทุ่งสง
๘	บอแรกซ์	ร่อนพิบูลย์ ลานสกา ลีชล และทุ่งใหญ่
๙	แบไรต์	ท่าศาลา กิ่งอำเภอนบพิตำ และฉวาง
๑๐	ดินขาว	ทุ่งใหญ่

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรณีจังหวัดนครศรีธรรมราช

เหมืองแร่ที่เคยมีชื่อเสียงในอดีตได้แก่ เหมืองแร่เกลิง เหมืองแร่หนองเป็ด และเหมืองแร่ม่วงงาม ซึ่งเป็นเหมืองแร่ดีบุกในอำเภอร่อนพิบูลย์ เหมืองแร่เขาขุนยี่ ซึ่งเป็นเหมืองแร่วุลแฟรมในอำเภอฉวาง เหมืองแร่เขาเหล็ก ซึ่งเป็นเหมืองแร่เหล็กและแบไรต์ในอำเภอท่าศาลา และเหมืองแร่ยิปซัมในอำเภอทุ่งใหญ่ ปัจจุบันเหมืองแร่เหล่านี้คลายความสำคัญลง บางเหมืองก็ปิดกิจการ เพราะแร่ธาตุได้หมดลงหรือแม่เหล็อยู่ก็มีน้อยจนไม่คุ้มการลงทุน

ข้อมูลสำรวจของกรมทรัพยากรธรณีในรายงานปี พ.ศ. ๒๕๓๕ พบว่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีแหล่งแร่ที่เกิดสืบเนื่องมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นแผ่นดินและผิวน้ำที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยอยู่มาก เมื่อล่วงถึงยุคปัจจุบัน มนุษย์ได้นำสินแร่จากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตจำนวนมาก แร่ที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

๔.๓.๑ ดีบุก-วุลแฟรม (ทังสแตน) -สตีบไนต์-ฟลูออไรต์ ดีบุก-ทังสแตน-ฟลูออไรต์เกิดจากสายแร่หินแกรนิตที่มีไบโอไทต์ (Biotite) และมัสโคไวต์ (Muscovite) ที่พบในนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่เกิดในแนวสายแกรนิตกลางซึ่งเป็นเทือกเขาหลวง ในระยะความยาว ๑๐๐ กิโลเมตร กว้าง ๒๕ กิโลเมตร เริ่มจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีถึงนครศรีธรรมราช จุดสูงสุดที่พบแหล่งแร่ดีบุกคือเขาหลวงซึ่งสูง ๑,๘๓๕ เมตร ส่วนใหญ่เป็นแร่ดีบุกประเภทแคสซิเทไรต์ (Cassiterite) มีทั้งที่เป็นแคสซิเทไรต์ล้วนๆ ซึ่งมีสายแร่อยู่ลึก แคสซิเทไรต์ที่เกิดร่วมกับโคลัมไบต์-แทนทาไลต์ (Columbite-Tantalite) ควอร์ตซ์ (Quartz) เกอไทต์ (Goethite) แมงกานีสออกไซด์ (Mn-oxide) วุลแฟรมไมต์ (Wolframite) รูไทต์ (Nb-Ta Rutite) ไลโมนาइट (Limonite) และไพไรต์ (Pyrite) ส่วนแคสซิเทไรต์ที่เกิดร่วมกับแร่หนัก (Heavy Minerals) เป็นต้นว่า โมนาไซต์ (Monazite) อิลเมนาइट (Ilmenite) แคสซิเทไรต์ที่เกิดร่วมกับ

แร่หนักนี้พบในด้านตะวันออกของภาคใต้ ตั้งแต่สุราษฎร์ธานีไปถึงยะลา ระยะทางยาว ๓๖๐ กิโลเมตร กว้าง ๖๐ เมตร สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ ๒๐๐ - ๓๐๐ เมตร

ดีบุกที่นครศรีธรรมราชมักเกิดร่วมกับแร่อื่น ที่พบมากคือเกิดร่วมกันระหว่าง ดีบุก (ประเภทแคสซิเทไรต์) วุลแฟรมไมต์ (ทังสเทน) และซิลไฟด์ (ที่มักเขียนเป็นตัวย่อว่า Sn-W-S) เหมือนแร่ดีบุกที่มีชื่อเสียงในนครศรีธรรมราชคือเหมืองยอดน้ำที่เขาสลวง ก็เป็นสินแร่ประเภทแคสซิเทไรต์ ปัจจุบันแหล่งแร่ดีบุก-ทังสเทน (ประเภทแคสซิเทไรต์-วุลแฟรมไมต์) แหล่งสำคัญได้แก่ที่อำเภอสิชล และพบตามริมเชิงเขาสลวง อำเภอพรหมคีรี ส่วนที่อำเภอท่าศาลาพบดีบุกเกิดร่วมกับวุลแฟรมไมต์ ถือเป็นสายแร่ปฐมภูมิที่เกิดในสายแร่ร่วมกัน คือ แคสซิเทไรต์-วุลแฟรมไมต์-ควอร์ตซ์ โดยเกิดร่วมกับอาร์เซโนไฟไรต์ (Arsenopyrite) ที่อำเภอ ร่อนพิบูลย์ ฉวาง ทุ่งใหญ่ มีอยู่ที่ด้านทิศใต้ของเขาสลวง เป็นดีบุก-วุลแฟรมไมต์-สติบไนต์-ควอร์ตซ์อยู่ร่วมกัน ที่พบมากบริเวณนี้มีใช้ดีบุก แต่เป็นวุลแฟรมไมต์(ทังสเทน) กับสติบไนต์ นอกจากนี้ที่อำเภอร่อนพิบูลย์ยังมีดีบุกที่เกิดจากการทับถมโดยน้ำพัดพามาตกอยู่ข้างภูเขาและ ลำคลองสายแยกจากลำน้ำใหญ่

วุลแฟรมหรือวุลแฟรมไมต์ อันที่จริงก็คือชนิดหนึ่งของทังสเทน ในจังหวัด นครศรีธรรมราชแหล่งทังสเทนส่วนใหญ่เป็นแร่วุลแฟรมไมต์ (Wolframite) เฟอริเบไรต์ (Ferberite) และซีไลต์ (Scheelite) อยู่ที่เขาศูนย์ อำเภอฉวาง เหมือนแร่ทังสเทนประเภทซีไลต์ทำอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๒๘ หลังจากนั้นก็ไม่ทำอีก ส่วนเหมืองทังสเทนประเภทวุลแฟรมไมต์ทำมากที่สุด ปีแรกที่ทำคือ พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้วุลแฟรมมากถึง ๒๘๔ ตัน จากนั้นก็ค่อยลดลงทุกปี จนถึง พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้เพียง ๒๓ ตันเท่านั้น แต่ถึงกระนั้นนครศรีธรรมราชก็ยังเป็นแหล่งผลิตวุลแฟรมที่มากที่สุด在全国

๔.๓.๒ เฟลด์สปาร์ (Feldspar) เฟลด์สปาร์หรือหินฟันม้าพบแหล่งใหญ่ที่ กิ่งอำเภอนบพิตำ (เดิมอยู่ในเขตอำเภอท่าศาลา) เกิดจากหินแกรนิตสีอ่อนชนิดที่เรียกว่าอัลไบไทต์ (Albitite) ซึ่งมีโซเดียมเฟลด์สปาร์และควอร์ตซ์เป็นส่วนประกอบ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง จนทำให้เกิดเป็นแมกมาของเหลวที่เป็นโซเดียม เฟลด์สปาร์จึงแยกตัวออกมา เฟลด์สปาร์นำไป ใช้เป็นตัวช่วย (flux) ลดอุณหภูมิการเผาในการทำเซรามิก

เฟลด์สปาร์ปรากฏอยู่ตามแนวริมชายเขาสลวง (ซึ่งเป็นแนวสายแกรนิตกลาง) บริเวณที่มีแร่เฟลด์สปาร์อยู่ในรัศมี ๖ ตารางกิโลเมตร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙ มีเหมืองแร่เฟลด์สปาร์ ๕ แห่ง ตามสถิติใน พ.ศ. ๒๕๓๕ เฟลด์สปาร์ที่ผลิตได้ในนครศรีธรรมราชมีจำนวน ๒๒๐,๗๗๖ ตัน จากจำนวนเฟลด์สปาร์ที่ผลิตได้ทั่วประเทศ ๔๐๒,๖๔๑ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๕๕ ของ ทั่วประเทศ นับเป็นแหล่งผลิตเฟลด์สปาร์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และส่งออกถึง ๒๑๗,๙๘๒ ตัน หรือร้อยละ ๘๘ ของยอดส่งออกทั่วประเทศ เนื่องจากเป็นแหล่งเฟลด์สปาร์ที่มีคุณภาพดี การพบแหล่งเฟลด์สปาร์ที่กิ่งอำเภอนบพิตำจึงทำให้ไทยเป็นหนึ่งใน ๑๐ ประเทศที่มีแหล่งผลิต เฟลด์สปาร์

๔.๓.๓ ยิปซัม (Gypsum) หรือแร่เกลือจิตร สีนํ้ามีส่วนประกอบของกำมะถัน แคลเซียม และน้ำ เมื่อตกผลึกมีลักษณะใสคล้ายแก้ว ใช้ทำปูนซีเมนต์ ปูนปลาสเตอร์ และซอลค์ พบในแหล่งหินดินดาน หินปูน หินทรายที่แทรกอยู่ตามแนวขอบชายเขาสลวง ยิปซัมมีอยู่ใน

อำเภอถ้ำพรรณราและทุ่งใหญ่ สองอำเภอนี้มีเหมืองยิปซัม ๗ แห่ง ใน พ.ศ. ๒๕๓๓ ผลิตยิปซัมได้ ๑.๔ ล้านตันและใน พ.ศ. ๒๕๓๔ ผลิตยิปซัมได้ ๑.๖ ล้านตัน

๔.๓.๔ หินปูน (Limestone) เป็นหินสำหรับทำปูนซีเมนต์ แหล่งหินปูนที่มีคุณภาพดีในประเทศไทยมีอยู่สามแหล่ง คือ จังหวัดสระบุรี นครสวรรค์ และนครศรีธรรมราช ตามสถิติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้งสามจังหวัดนี้มีแหล่งผลิตปูนซีเมนต์ ๓๕ แหล่ง ผลิตปูนซีเมนต์ได้ ๑๙.๕ ล้านตัน แหล่งหินปูนสำหรับผลิตปูนซีเมนต์ที่สำคัญในจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ที่ อำเภอทุ่งสง ซึ่งมีโรงงานปูนซีเมนต์ของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด ตั้งอยู่ และผลิตส่งทั่วภาคได้

เหมืองแร่ยิปซัม
ในกิ่งอำเภอ
นบพิตำ จังหวัด
นครศรีธรรมราช

๔.๓.๕ บอลเคลย์ (Ball Clay)

เป็นส่วนผสมสำคัญที่ใช้ในการทำเซรามิก ในประเทศไทยมีแหล่งกำเนิดที่จังหวัด ลำปางและนครศรีธรรมราช แต่โรงงานใน จังหวัดทั้งสองเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก

๔.๓.๖ เหล็ก (Hematite) เป็น

แร่โลหะที่ใช้เป็นวัตถุดิบในทางอุตสาหกรรม รีมเทือกเขานครศรีธรรมราชมีหมู่บ้าน แห่งหนึ่งชื่อว่า “บ้านโรงเหล็ก” ปัจจุบัน อยู่ในเขตกิ่งอำเภอนบพิตำ เคยเป็น แหล่งผลิตแร่เหล็กที่สำคัญในจังหวัด นครศรีธรรมราช ปัจจุบันแร่ดังกล่าว หมดไปแล้ว

๔.๓.๗ แบไรต์ (Barite) เป็นแร่โลหะมีลักษณะขาวคล้ายแก้ว โดยทั่วไป

มักมีสีขาว แต่อาจเป็นสีเทา สีน้ำตาล หรือสีเหลืองก็ได้ ใช้ประโยชน์ในการทำเป็นโคลนผง สำหรับเจาะสำรวจน้ำมันบาดาลหรือน้ำมัน ใช้ในอุตสาหกรรมสี ฝ้าน้ำมัน และพรมน้ำมัน พบใน อำเภอ ท่าศาลา สีชล ชนอม และฉวาง

๔.๔ น้ำและแหล่งน้ำ

น้ำและแหล่งน้ำสำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่เกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชและเทือกเขาบรรทัด กล่าวคือแม่น้ำปากพนังมีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัด ในอำเภอชะอวด ไหลลงทะเลที่อำเภอปากพนัง แม่น้ำตาปี (แม่น้ำหลวง) มีต้นน้ำเกิดจาก เทือกเขานครศรีธรรมราชในอำเภอลานสกาและอำเภอพิปูน ไหลลงทะเลที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แม่น้ำตรังมีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชในอำเภอทุ่งสง ไหลลงทะเลที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง แหล่งน้ำเหล่านี้มีความสำคัญต่อชีวิตผู้คนมาแต่อดีต กล่าวคือ

๔.๔.๑ แม่น้ำปากพนัง ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัด ในเขตตำบลวังอ่าง

อำเภอชะอวด ไหลผ่านอำเภอชะอวด อำเภอเชียรใหญ่ มาสมทบกับลำน้ำจากอำเภอหัวไทรที่ บ้านปากแพรก กลายเป็น “แม่น้ำปากพนัง” ไหลลงสู่อ่าววนคร นับเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญยิ่ง ทางเศรษฐกิจของจังหวัด โดยเฉพาะการเกษตรกรรมบริเวณลุ่มแม่น้ำปากพนังและสาขา ซึ่งเป็น

ที่ราบทำนามีพื้นที่ประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ ไร่ เคยเป็นแหล่งปลูกข้าวขนาดใหญ่ของภาคใต้ เมื่อร้อยปีที่ผ่านมา ปัจจุบันเสื่อมโทรมลง กรมชลประทานได้วางเป้าหมายให้พื้นที่ดังกล่าว พลิกฟื้นมาเป็นประโยชน์ในการทำนาอีกครั้ง โดยการสร้างเขื่อนในแม่น้ำ และสร้างอ่างเก็บน้ำ บริเวณเทือกเขาบรรทัด เพื่อช่วยการเพาะปลูกในพื้นที่ ๕๐,๐๐๐ ไร่ ในแง่การคมนาคมขนส่ง แม่น้ำปากพนังเคยเป็นเส้นทางคมนาคมหลักระหว่างอำเภอปากพนังกับอำเภอหัวไทร เชียรใหญ่ และชะอวดมานาน แต่ปัจจุบันลดความสำคัญลง เพราะถนนหนทางสะดวกรวดเร็วขึ้นมาก

๕.๕.๒ แม่น้ำตาปี เกิดจากเทือกเขาานครศรีธรรมราชด้านตะวันตก มีต้นน้ำ อยู่ในเขตอำเภอพิปูน ไหลผ่านอำเภอฉวาง ท่งใหญ่ เข้าสู่เขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในเขตอำเภอ พระแสง อำเภอบ้านนาสาร ไปรวมกับแม่น้ำคีรีรัฐนิคม (แม่น้ำพุมดวง) ที่อำเภอพุนพิน เรียกว่า “แม่น้ำตาปี” แล้วไหลลงสู่อ่าวบ้านดอน รวมความยาวประมาณ ๒๐๐ กิโลเมตร นับเป็นแม่น้ำ สายยาวที่สุดของภาคใต้

๕.๕.๓ แม่น้ำตรัง เกิดจากเทือกเขาานครศรีธรรมราชด้านตะวันตก มีต้นน้ำ อยู่ที่น้ำตกโยง อำเภอทุ่งสง เมื่อไหลผ่านอำเภอทุ่งสงก็บรรจบกับคลองท่าเสา คลองท่าโลน คลองวังหีบ และคลองปาง เข้าสู่อำเภอห้วยยอด อำเภอเมืองตรัง และออกทะเลอันดามันที่ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

๕.๕.๔ คลองปากพูน เกิดจากเทือกเขาานครศรีธรรมราช ต้นน้ำอยู่ที่บริเวณ น้ำตกพรหมโลก ผ่านชุมชนบ้านนอกท่า ตำบลพรหมโลก ผ่านตำบลบ้านเกาะ ตำบลนาเรียง ตำบลอินคีรี แล้วไหลลงสู่อ่าวนครที่ตำบลปากพูน เรียกคลองช่วงนี้ว่า “คลองนอกท่า” ครั้นใกล้ ปากน้ำเรียกว่า “คลองปากพูน” เป็นคลองที่เคยมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจและมีชื่อปรากฏ ในประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๕.๕.๕ คลองปากพญา-คลองปากนคร เกิดจากแหล่งน้ำหลายสาขาในเขต เทือกเขาานครศรีธรรมราช โดยเฉพาะที่บ้านคีรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา ตอนต้นน้ำ เรียกว่า “คลองท่าดี” เมื่อผ่านตำบลกำแพงเขา ตำบลไชยมนตรี ตำบลมะม่วงสองต้น เรียกว่า “คลองมะม่วงสองต้น” และเมื่อไหลผ่านสันทรายซึ่งเป็นที่ตั้งตัวเมืองนครศรีธรรมราช คลองก็ แบ่งออกเป็นสามสาย กล่าวคือ

สายที่หนึ่งไหลเลียบ คูเมืองด้านตะวันตกไปทางทิศเหนือผ่าน ตัวเมืองที่สะพานราเมศวร์ ผ่านตำบล ท่าวัง ตำบลท่าซัก ไหลออกทะเลที่บ้าน ปากพญา เรียกว่า “คลองปากพญา” หรือ “คลองท่าซัก” แต่เดิมกว้างและลึก ในสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เคยมีเรือขนาดใหญ่เข้ามาขนถ่ายสินค้า ถึงตัวเมือง พบซากเรือใหญ่และป็น ใหญ่ที่ปากน้ำปากพญา ปัจจุบันซาก ป็นใหญ่บางกระบอกเก็บรักษาอยู่ที่

บ้านเรือนและ
นาทุ่งที่ปากนคร
อำเภอเมือง
นครศรีธรรมราช

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช

สายที่สองไหลเลียบคลองคูเมืองด้านตะวันตกไปทางทิศเหนือ แล้ววกเข้าคลองคูเมือง ผ่านสะพานนครน้อยไปบรรจบกับคลองหัวตรุดที่ตำบลปากนคร เรียกว่า “คลองปากนคร” คลองสายนี้มีลักษณะตรง เนื่องจากขุดด้วยแรงคนสมัยเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อใช้เป็นเส้นทางลำเลียงกำลังพลและอาวุธไปออกอ่าวไทยให้รวดเร็วกว่าคลองสายแรก ปัจจุบันลดความสำคัญลง คงเหลือเฉพาะเป็นทางระบายน้ำจากตัวเมืองด้านตะวันตกออกสู่ทะเลเป็นหลัก

สายที่สามไหลเลียบคูเมืองด้านตะวันตกไปทางทิศใต้ ผ่านสะพานป่าเหล้า (สะพานเทวีจรดล) ไปบรรจบกับคลองหัวตรุดที่ตำบลท่าไร่ เรียกว่า “คลองป่าเหล้า” ลงสู่อ่าวไทยที่ตำบลปากนคร คลองสายนี้มีลักษณะค่อนข้างตรงและขนานกับคลองปากนคร เดิมใช้เป็นทางสัญจรระหว่างตัวเมืองนครศรีธรรมราชกับอำเภอปากพนัง ปัจจุบันลดความสำคัญลง คงเหลือเป็นทางระบายน้ำจากตัวเมืองด้านตะวันตกออกสู่ทะเลเท่านั้น

๔.๔.๖ คลองเสาธง ต้นน้ำเกิดจากน้ำตกกะโรมในเขตเทือกเขานครศรีธรรมราช บริเวณอำเภอลานสกา ไหลผ่านตำบลเขาแก้ว ตำบลลานสกา ลำน้ำช่วงนี้ เรียกว่า “คลองเขาแก้ว” แล้วไหลเข้าสู่อำเภอร่อนพิบูลย์ที่ตำบลเสาธง ลำน้ำช่วงนี้มีชื่อว่า “คลองเสาธง” ไหลผ่านบ้านโคกคราม บ้านชะเมา เรียกว่า “คลองชะเมา” เมื่อถึงบ้านหนองน้ำมนต์ก็แยกเป็นสองสาย สายหนึ่งไปบรรจบกับคลองหัวตรุด (คลองปากนคร) อีกสายหนึ่งไปออกทะเลที่ตำบลบางจาก อำเภอเมือง ลำน้ำช่วงนี้จึงมีชื่อว่า “คลองบางจาก”

คลองสายนี้มีขนาดกว้างและลึก มีปริมาณน้ำมากตลอดปี เจ้าพระยาบวรราช (ปั้น สุขุม) เมื่อครั้งเป็นพระยาสุขุมนัยวินิตข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช ได้ขุดคลองเชื่อมกับแม่น้ำปากพนังเพื่อใช้เป็นเส้นทางลัดไปยังตัวเมืองปากพนัง ชาวบ้านจึงเรียกชื่อคลองนี้ว่า “คลองสุขุม” ต่อมากรมชลประทานได้สร้างประตูระบายน้ำเพื่อเก็บกักน้ำและป้องกันน้ำเค็มที่จะทะลักเข้าสู่คลองสุขุมในฤดูแล้ง เพื่อช่วยการเกษตรกรรมในพื้นที่ ๕๘,๒๐๐ ไร่

๔.๔.๗ คลองกลาย ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชในเขตกิ่งอำเภอนบพิตำ ไหลผ่านตำบลกลาย อำเภอท่าศาลา จึงได้ชื่อว่า “คลองกลาย” แล้วลงสู่ทะเลที่อำเภอท่าศาลา กรมชลประทานได้สร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตร และกรมการพลังงานได้สร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า

๔.๔.๘ คลองท่าทอน ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชในเขตอำเภอสิชล ไหลผ่านตำบลเทพราช ตำบลเสาเกา และลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอสิชล

๔.๔.๙ คลองมิน ต้นน้ำเกิดจากเขาสามจอมในเขตอำเภอทุ่งใหญ่ ไหลผ่านทางตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านบ้านห้วยยวนข้างเหนือ บ้านเขาขาว บ้านสหกรณ์นิคมทุ่งสง บ้านลำนาว บ้านทุ่งสำน บ้านหลักช้าง บ้านปากน้ำคลองจันดี แล้วไปบรรจบเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำตาปี

๔.๔.๑๐ คลองท่าเสา ต้นน้ำเกิดจากเขาวังหีบ อำเภอทุ่งสง ไหลผ่านทางใต้ ผ่านบ้านประดู่บ้านท่าเสา บ้านบังทอง บ้านเขาปริดี สถานีรถไฟทุ่งสง บ้านตลาดใน บ้านด่านปราบ บ้านเขากลาย บ้านห้วยชัน บ้านนาหลาน้ำ บ้านฉาง บ้านเขาโร แล้วเข้าสู่อำเภอห้วยยอด

อำเภอเมืองตรัง ออกทะเลอันดามันที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง นับเป็นคลองสาขาที่ยาวที่สุดของแม่น้ำตรัง

นอกจากนี้ ยังมีลำคลองสายสั้นๆ อีกหลายสาย เช่น

๑) คลองในเขตเทือกเขาตอนกลาง (เขตลุ่มน้ำท่าดี – กลาย) ได้แก่ คลองชุมชิลิง คลองท่าสูง คลองท่าลาด คลองท่าเขียว คลองท่าเรือ คลองสุขุม คลองบางโหนด และ คลองขนอม เป็นต้น

๒) คลองในเขตที่ราบตะวันออก (เขตลุ่มน้ำปากพนัง) ได้แก่ คลองชะอวด คลองไม้เลียบ คลองฆ้อง คลองการะเกด และคลองหัวไทร เป็นต้น

๓) คลองในเขตที่ราบตะวันตก (เขตลุ่มน้ำตาปี) ได้แก่ คลองจันดี คลองถ้ำพระ คลองระเนะ คลองลินปูน คลองสังข์ คลองลำดิง คลองท่าโลน คลองวังหีบ และคลองปาง เป็นต้น

๕. สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมอาจแยกออกเป็นสองลักษณะคือ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ชุมชนเมือง สิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี เป็นต้น

ในอดีต ปัญหาเรื่องความสมดุลของธรรมชาติตามระบบนิเวศยังเกิดขึ้นไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรยังมีมากเกินพอสำหรับการบริโภค กาลเวลาผ่านมามีผลกระทบถึงระยะเมื่อยี่สิบปีมานี้ ปรากฏว่าได้เกิดมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น เช่น ปัญหามลภาวะที่เกี่ยวกับน้ำ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมสลายและหมดสิ้นไปอย่างรวดเร็ว เช่น น้ำมัน แร่ธาตุ ป่าไม้ และพืชสัตว์ ทั้งที่เป็นอาหารและที่ควรอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษา ปัญหาการตั้งถิ่นฐานและชุมชนของมนุษย์ เช่น การวางผังเมืองและชุมชนไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดการแออัดยัดเยียด ใช้ทรัพยากรผิดประเภทและลักษณะ ตลอดจนปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม และปัญหาจากของเหลือทิ้ง เป็นต้น

๕.๑. สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม

หากจะกล่าวให้แคบที่สุดก็อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อมมีอยู่ ๒ ประการ คือ

๕.๑.๑ การเพิ่มของประชากร ปัจจุบันการเพิ่มของประชากรในจังหวัดโดยเฉลี่ยมีแนวโน้มสูงขึ้น แม้ว่าการรณรงค์เรื่องการวางแผนครอบครัวจะได้ผลดี เมื่อผู้คนมากขึ้น ความต้องการบริโภคทรัพยากรต่างๆ ก็เพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย พลังงาน

๕.๑.๒ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจทำให้มีการบริโภคทรัพยากรจนเกินความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต ขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ช่วยเสริมให้หาวิธีการนำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายและมากขึ้น นักวิชาการสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักจะมีความเห็นตรงกันในคำกล่าวที่ว่า มนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่สุดในการทำลายธรรมชาติและสภาวะแวดล้อม โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวเร่ง ดังนั้น

วิธีการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตรงจุดที่สุด คือการแก้ที่พฤติกรรมของคนอันเป็นสาเหตุของปัญหา

๕.๒. ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ลักษณะปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พบในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

๕.๒.๑ มลภาวะทางทะเล การทำประมงชายฝั่งมีผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทำให้ปะการังเสียหาย ทางแก้ไขก็คือการเร่งรัดจัดทำโครงการจัดสร้างปะการังเทียมและการกำหนดเขตทำประมง ส่วนผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวริมทะเล โดยเฉพาะวนอุทยานแห่งชาติทางทะเลนั้น กรมป่าไม้ได้ศึกษาและวางแผนแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติบ้างแล้ว

๕.๒.๒ มลภาวะทางน้ำ การรุกรานที่ป่าชายเลนเพื่อทำนากุ้ง ทำให้ระบบนิเวศวิทยาและน้ำเสีย กล่าวคือเป็นเหตุให้สูญเสียแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำเค็มตามธรรมชาติ น้ำในพื้นที่ที่ทำนากุ้งเป็นน้ำกร่อย น้ำเค็ม ส่งผลให้พื้นที่นาซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันเสียหาย ไม่สามารถทำนาได้อีก จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างการทำนากุ้งและการทำนาข้าว ยิ่งกว่านั้นปรากฏว่าเมื่อมีได้มีการแก้ไขปัญหามลภาวะทางน้ำ ในที่สุดก็ส่งผลกระทบต่อการทำนากุ้ง น้ำเสียทำให้น้ำท่วมตายและได้คุณภาพไม่ดี มีสารเคมีตกค้าง ทำให้ขายไม่ได้ จนต้องหยุดกิจการหลายแห่ง สูญเสียรายได้ของรัฐไปเป็นจำนวนมาก เมื่อเลิกทำนากุ้งแล้ว ดินก็เสียไม่สามารถนำมาใช้ปลูกข้าวหรือทำเกษตรกรรมอื่นได้

๕.๒.๓ การทำลายสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ลักษณะการทำลายสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ได้แก่

- พื้นที่ต้นน้ำลำธาร ถูกประชาชนเข้าไปแผ้วถางทำสวนยาง สวนผลไม้ และที่อยู่อาศัย จนกลายสภาพเป็นป่าโปร่งที่ไม่สามารถอุ้มน้ำไว้ได้ดั้งเดิม ทำให้ไอน้ำลดลง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล มีช่วงฤดูแล้งเป็นระยะเวลานานกว่าปกติ แต่หากฝนตกหนักหรือเกิดพายุดีเปรสชันและพายุโซนร้อน จะทำให้น้ำท่วมอย่างฉับพลันและชะล้างทำลายหน้าดินบริเวณต้นน้ำลงไปทับถมแม่น้ำลำคลองให้ตื้นเขินอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรง และทำลายแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำไปด้วย

- บริเวณแม่น้ำลำคลองที่ตื้นเขิน เมื่อถึงฤดูฝนชาวบ้านมักปักไม้ลงไปกลางลำน้ำ เพื่อให้เป็นช่องสำหรับตักจับปลาด้วยอวนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ทำให้ปลาที่กำลังวางไข่ถูกจับมาเป็นอาหารจำนวนมาก และปิดกั้นทางน้ำไหลโดยธรรมชาติ

- เกษตรกรชาวนครศรีธรรมราชนิยมใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีเหล่านี้จะทำให้ดินเสีย น้ำเสีย สัตว์ขนาดเล็กสูญพันธุ์ เป็นเหตุให้ระบบนิเวศแปรปรวนในอนาคต

๕.๓. ทางแก้ไข

การแก้ไขปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องกระทำโดยการตั้งเป้าหมายและกำหนดแนวทางไว้ให้ชัดเจน กล่าวคือ

๕.๓.๑ เป้าหมาย ในการสัมมนาเรื่อง “วิสัยทัศน์นครศรีธรรมราช ๒๕๕๐” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้เสนอเป้าหมายในการแก้ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑) มีระบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสม ตรงตามคุณภาพของดิน โดยเฉพาะดินเพื่อการเกษตร สามารถชะลอการขายที่ดินของเกษตรกรลงได้ ตลอดจนลดการชะล้างทำลายผิวดิน การปนเปื้อนสารเคมี และการกัดเซาะพังทลายของชายฝั่ง

๒) ป่าที่เหลืออยู่สามารถรักษาให้คงอยู่ได้ และฟื้นฟูหรือเพิ่มพื้นที่ป่ากลับคืนมา โดยเฉพาะป่าชายเลน

๓) น้ำยังสามารถจัดการไว้ใช้ได้เพียงพอ และมีคุณภาพเอื้อต่อการอุปโภคและบริโภค รวมทั้งมีระบบระบายน้ำดี ไม่ท่วมขัง ทำลายชีวิตและทรัพย์สินเสียหาย

๔) มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด การผลิตมีคุณภาพ สามารถลดการใช้ทรัพยากรลงได้ และมุ่งสงวนรักษาไว้ในท้องถิ่นได้อีก

๕) มีการใช้สารเคมีลดลง หันเข้าหาทางเลือกปลอดสารเคมี และวิถีธรรมชาติมากขึ้น

๖) อุตสาหกรรมในเมืองปราศจากมลพิษ

๗) แก้ไขปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรได้โดยสันติวิธี โดยเฉพาะกรณีชลประทานน้ำจืด-น้ำเค็ม หรือน้ำข้าว-น้ำกุ้ง การประมงชายฝั่ง และการอนุรักษ์ป่าไม้

๘) ทรัพยากรชายฝั่งคงความอุดมสมบูรณ์และฟื้นฟูให้กลับคืนดังเดิมได้

๙) ชุมชนเมืองมีสภาพแวดล้อมดี น้ำอยู่ ปราศจากมลภาวะ ขณะเดียวกันเขตชนบทก็ปลอดจากการบุกรุกทำลายของมลภาวะจากเขตเมืองและแหล่งอื่นๆ

๑๐) สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม และโบราณสถาน ได้รับการพิทักษ์รักษาบูรณปฏิสังขรณ์ให้คงคุณค่าสืบไป

๕.๓.๒ แนวทาง ในการล้มมนาเรื่อง “วิสัยทัศน์นครศรีธรรมราช ๒๕๕๐” ได้เสนอแนวทาง การแก้ไขปัญหาระบบน้ำและสิ่งแวดล้อมไว้ ๑๑ ประการคือ

๑) ใช้ที่ดินและพัฒนาให้เหมาะสมกับศักยภาพของดินในพื้นที่ มีการกำหนดเขตการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมต่างๆ ในเขตเกษตรกรรม เขตพาณิชยกรรม เขตที่อยู่อาศัย และเขตอุตสาหกรรม รวมทั้งควบคุมการขุดภูเขา ขุดบ่อนดินบ่อทราย การถมที่ การทำชลประทาน และการทำนาทุ่ง

๒) ดูแลและพิทักษ์แหล่งน้ำและการใช้น้ำ ได้แก่ การรักษาแหล่งน้ำต้นน้ำ ตลอดจนระบบระบายน้ำ รวมทั้งการถมที่ดินปิดกั้นทางน้ำ เป็นต้น

๓) พืชพันธุ์พื้นฟูป่า ด้วยการกำหนดเขตอนุรักษ์ ส่งเสริมป่าชุมชน เร่งสร้างสำนักอนุรักษ์ป่า ส่งเสริมอาชีพไม่ทำลายป่า ปรับแก้กลวิธีส่งเสริมการทำสวนยางให้ประสานกับการปลูกป่า และให้มีศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์ป่าประเภทต่างๆ ขึ้นอย่างจริงจัง

๔) ฟื้นฟูชายฝั่งและปากอ่าว ด้วยการวางปะการังเทียม ควบคุมการใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย กำหนดเขตห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่อย่างชัดเจน และฟื้นฟูแหล่งขยายพันธุ์และพักพิงของตัวอ่อนชายฝั่ง

๕) ดูแลเขตน่านน้ำ ด้วยการตรวจสอบและเฝ้าระวังน่านน้ำที่ทับซ้อนกับของประเทศเพื่อนบ้าน

๖) สร้างสำนักอนุรักษ์ ด้วยการลดการใช้ทรัพยากรหรือใช้อย่างคุ้มค่า

ใช้ซ้ำและแปรกลับมาใช้ใหม่ รวมทั้งกำกับควบคุมการพิทักษ์อย่างจริงจัง และนำกฎหมายมาใช้ให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์

๗) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

๘) หันหน้าเข้าหากันเพื่อผ่อนปรนอย่างสันติวิธี ไม่พิพาทแย่งชิง

ทรัพยากร

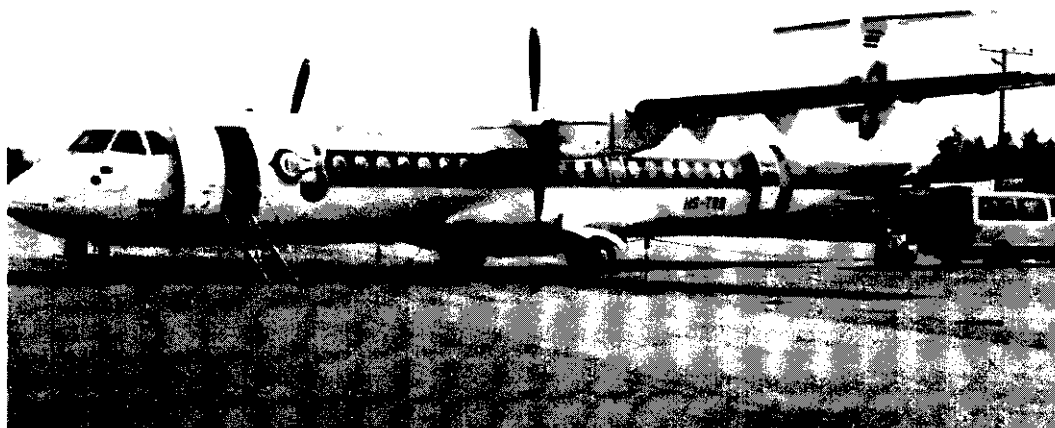
๙) สนับสนุนเกษตรผสมผสานและเกษตรธรรมชาติ ด้วยการลดการใช้

สารเคมี

๑๐) สร้างเมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

๑๑) เร่งอนุรักษ์มรดกไทย ด้วยการพิทักษ์และบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานและศิลปกรรมให้คงค่าสืบไป

เครื่องบินลำแรก
ที่บริษัทการบินไทย
จำกัด นำมาใช้ใน
เที่ยวปฐมฤกษ์
ณ สนามบิน
กองทัพภาคที่ ๔
ตามโครงการ
“เบิกฟ้ามา
เมืองนคร”

๖. การคมนาคม

นครศรีธรรมราชมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบายทั้งการคมนาคมภายในจังหวัด และการคมนาคมกับเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ ทั้งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ

การคมนาคมทางอากาศ มีเที่ยวบินพาณิชย์ระหว่างกรุงเทพฯ-นครศรีธรรมราช ทุกวัน แต่เดิมใช้สนามบินของกองทัพภาคที่ ๔ ซึ่งใช้ในกิจการทหาร ปัจจุบันมีการก่อสร้างสนามบินพาณิชย์จังหวัดนครศรีธรรมราชที่ตำบลปากพูน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้การคมนาคมทางอากาศสะดวกสบายยิ่งขึ้น

ทางบกมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหลายสายเชื่อมโยงกับจังหวัดเพื่อนบ้าน ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตรัง พัทลุง และสงขลา ตลอดจนมีเส้นทางหลวงแผ่นดินเชื่อมไปยังเมืองต่างๆ ทั่วประเทศอย่างสะดวกสบาย

ทางรถไฟเป็นเส้นทางหลักเส้นทางหนึ่งที่ใช้ติดต่อระหว่างนครศรีธรรมราชกับ กรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ รถไฟสายใต้ทุกขบวนจะเดินทางผ่านทุ่งสง และมีทางแยกที่ชุมทาง เขาชุมทอง เพื่อจะแยกเข้าอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หรือจะแยกไปทางจังหวัดพังงา อันดามัน หรือจะต่อลงไปยังสงขลา

การคมนาคมทางน้ำ เคยเป็นหลักในการติดต่อกันในสมัยโบราณ ปัจจุบันยังคงมีอยู่บ้าง เส้นทางสำคัญที่ยังคงใช้อยู่ได้แก่ แม่น้ำปากพนัง เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างอำเภอปากพนังกับอำเภอเชียรใหญ่ หัวไทร และชะอวด ยังคงใช้ในการขนถ่ายสินค้า โดยเฉพาะข้าวและยังมีเรือเดินทะเลจากกรุงเทพฯ เข้ามารับส่งสินค้าในแม่น้ำปากพนังจนถึงท่าเรือในตลาดอำเภอปากพนัง

ตารางแสดงระยะทางจากศาลากลางจังหวัดถึงอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	อำเภอ	จากศาลากลางถึงอำเภอ
๑	เมือง	๐ กม.
๒	พระพรหม	๑๒ กม.
๓	ลานสกา	๒๓ กม.
๔	พรหมคีรี	๒๓ กม.
๕	ท่าศาลา	๓๐ กม.
๖	ปากพนัง	๓๒ กม.
๗	ร่อนพิบูลย์	๓๖ กม.
๘	เชียรใหญ่	๔๖ กม.
๙	ทุ่งสง	๕๕ กม.
๑๐	จุฬาภรณ์	๕๕ กม.
๑๑	กิ่งอำเภอช้างกลาง	๕๗ กม.
๑๒	นาบอน	๖๑ กม.
๑๓	หัวไทร	๖๔ กม.
๑๔	ลิซล	๖๕ กม.
๑๕	ชะอวด	๗๐ กม.
๑๖	ฉวาง	๗๓ กม.
๑๗	พิปูน	๘๑ กม.
๑๘	บางขัน	๘๓ กม.
๑๙	ท่าพรหม	๙๓ กม.
๒๐	ทุ่งใหญ่	๑๐๒ กม.
๒๑	ขนอม	๑๐๔ กม.
๒๒	เฉลิมพระเกียรติ	๔๘ กม.
๒๓	กิ่งอำเภอนบพิตำ	๒๖ กม.

๗. ประชากร

๗.๑ จำนวนประชากร

จังหวัดนครศรีธรรมราชใน พ.ศ. ๒๕๓๙ มีประชากรจำนวน ๑,๕๐๓,๑๕๖ คน (แยกเป็นชาย ๗๔๘,๘๑๐ คน หญิง ๗๕๔,๓๔๖ คน) เฉลี่ยมีความหนาแน่น ๑๕๐ คนต่อตารางกิโลเมตร นับเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากเป็นลำดับที่ ๖ ของประเทศ และมากที่สุดในภาคใต้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๙๐.๑) ตั้งถิ่นฐานในชนบท ส่วนที่เหลืออยู่ในเขตเมือง (หรือเขตเทศบาล)

ตลาดนัด

ประชากรร้อยละ ๙๔ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๕.๗๔ นับถือศาสนาอิสลาม นอกนั้นเป็นศาสนาอื่น โดยเหตุที่เคยเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่พุทธศาสนา จึงมีวัดและพุทธศาสนิกชนมากจนได้ชื่อว่า “เมืองพระ” ชาวนครผูกพันกับพระบรมธาตุเจดีย์อย่างมาก เมื่อถึงวันสำคัญทางพุทธศาสนา จึงมีผู้คนจากสารทิศหลั่งไหลกันมาสักการะพระบรมธาตุเจดีย์อย่างล้นหลามทุกปี ในอำเภอต่างๆ มีวัดและสำนักสงฆ์รวม ๕๘๘ แห่ง

ผู้นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดส่วนใหญ่มีบรรพบุรุษอพยพจากเมืองกลันตัน ปัตตานี และไทรบุรี มักอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในแถบอำเภอเมือง และอำเภอท่าศาลา นอกนั้นมีประปรายในอำเภอหัวไทร ลีซอ และร่อนพิบูลย์ มีมัสยิดรวม ๙๒ แห่ง

ผู้นับถือศาสนาคริสต์มีจำนวนเพียงเล็กน้อย กระจายอยู่ในเขตอำเภอเมืองทุ่งสง นาบอน ร่อนพิบูลย์ และลานสกา

มีทั้งนิกายโปรเตสแตนต์และโรมันคาทอลิก มีโบสถ์คริสต์รวม ๑๑ แห่ง

ส่วนผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ แม้ศาสนาที่เคยมีความรุ่งเรืองในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชมาช้านาน มีโบราณสถานทางศาสนาพราหมณ์ปรากฏอยู่ แต่ผู้นับถือลดจำนวนลงเรื่อยๆ

นอกจากนี้ยังมีผู้นับถือศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาขงจื้อซึ่งนับถือในหมู่ชาวจีน และศาสนาซิกข์ซึ่งนับถือในหมู่ชาวอินเดีย เป็นต้น

ด้วยเหตุที่ลักษณะภูมิประเทศเป็นเครื่องกำหนดอาชีพ ประชากรในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ มากน้อยแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศและขนาดของพื้นที่ อำเภอที่มีประชากรมากคืออำเภอเมือง รองลงไปคืออำเภอทุ่งสง ปากพนัง และท่าศาลาตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคืออำเภอถ้ำพรรณรา

ตารางแสดงจำนวนประชากรจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นรายอำเภอ
พ.ศ. ๒๕๓๙

ที่	อำเภอ	ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น ต่อ ตร.กม.
๑	เมือง	๑๓	๕๗๘.๓๘๔	๒๖๒,๕๑๙	๔๕๕.๘๘
๒	พรหมคีรี	๕	๓๒๑.๔๙๙	๓๔,๑๙๘	๑๐๖.๓๗
๓	ลานสกา	๕	๓๔๒.๘๙๘	๓๙,๖๓๖	๑๕๕.๕๙
๔	ฉวาง	๑๐	๗๖๔.๘๖๖	๖๙,๒๘๘	๙๐.๕๙
๕	พิปูน	๕	๓๖๓.๗๕๓	๒๗,๙๔๒	๗๖.๘๑
๖	เชียรใหญ่	๑๐	๓๑๓.๘๘๔	๔๙,๖๖๔	๑๕๘.๗๒
๗	ชะอวด	๑๑	๘๓๓.๒๔๘	๘๓,๙๑๑	๑๐๐.๗๐
๘	ท่าศาลา	๑๐	๑,๐๘๔.๐๔๗	๑๐๓,๗๗๐	๙๕.๗๒
๙	ทุ่งสง	๑๒	๑,๐๔๑.๙๙๙	๑๔๕,๕๔๒	๑๓๙.๖๗
๑๐	นาบอน	๓	๑๙๒.๘๙๙	๒๗,๕๔๓	๑๔๒.๗๘
๑๑	ทุ่งใหญ่	๗	๖๐๓.๒๘๗	๖๒,๘๔๕	๑๐๔.๑๗
๑๒	ปากพนัง	๑๗	๔๒๒.๔๕๔	๑๑๖,๘๗๔	๒๗๖.๖๕
๑๓	ร่อนพิบูลย์	๖	๓๗๘.๕๐๙	๘๗,๓๖๒	๒๓๐.๘๐
๑๔	ลิซล	๙	๗๐๓.๑๐๕	๗๙,๒๘๖	๑๑๒.๗๖
๑๕	ขนอม	๓	๔๓๓.๙๒๖	๒๖,๘๓๐	๖๑.๘๓
๑๖	หัวไทร	๑๑	๔๑๗.๗๓๓	๗๑,๕๔๖	๑๗๑.๓๗
๑๗	บางขัน	๔	๖๐๑.๖๖๒	๓๒,๙๑๑	๕๔.๗๐
๑๘	ถ้าพรณรา	๓	๑๖๕.๐๐๐	๑๖,๘๘๘	๑๐๒.๓๕
๑๙	จุฬาภรณ์	๖	๑๙๒.๕๐๕	๓๐,๐๔๙	๑๕๖.๐๙
๒๐	เฉลิมพระเกียรติ	๔	๑๙๐.๑๕๕	๓๕,๖๖๖	๗๘.๑๕
๒๑	พระพรหม	๔	๑๘๗.๐๒๐	๓๙,๙๓๓	๒๑๓.๕๒
๒๒	กิ่งนบพิตำ	๔	๓๓๒.๖๑๙	๒๗,๑๕๗	๖๙.๑๗
๒๓	กิ่งช้างกลาง	๓	๑๙๘.๐๓๒	๓๑,๘๔๖	๑๖๕.๘๘

ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง

หากเปรียบเทียบจำนวนประชากรจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดอื่นในภาคใต้ ใน พ.ศ. ๒๕๓๙ ภาคใต้มีประชากรทั้งสิ้น ๗,๘๐๗,๗๓๔ คน เฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชมี ประชากร ๑,๕๐๓,๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒๕ ของประชากรภาคใต้ทั้งหมด

ตารางแสดงการเปรียบเทียบจำนวนประชากรจังหวัดนครศรีธรรมราชกับ จังหวัดภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๓๙

อันดับ	จังหวัด	จำนวนประชากร	ร้อยละ
๑	นครศรีธรรมราช	๑,๕๐๓,๑๕๖	๑๙.๒๕
๒	สงขลา	๑,๑๖๖,๕๑๙	๑๔.๙๔
๓	สุราษฎร์ธานี	๘๔๓,๑๖๖	๑๐.๘๐
๔	นราธิวาส	๖๓๑,๙๕๘	๘.๐๙
๕	ปัตตานี	๕๘๒,๑๒๐	๗.๔๕
๖	ตรัง	๕๖๔,๖๖๐	๗.๒๓
๗	พัทลุง	๔๙๔,๗๔๕	๖.๓๔
๘	ชุมพร	๔๓๙,๙๙๖	๕.๖๓
๙	ยะลา	๔๐๒,๕๘๘	๕.๑๖
๑๐	กระบี่	๓๓๘,๘๔๕	๔.๓๔
๑๑	สตูล	๒๕๐,๔๗๗	๓.๒๑
๑๒	พังงา	๒๒๗,๙๑๔	๒.๙๒
๑๓	ภูเก็ต	๒๑๔,๖๓๓	๒.๗๕
๑๔	ระนอง	๑๔๗,๓๘๑	๑.๘๙
รวม		๗,๘๐๗,๗๓๔	๑๐๐.๐๐

ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง

หากเปรียบเทียบจำนวนประชากรจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดอื่นในประเทศ
จัดได้ว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรมากเป็นอันดับที่ ๖

ตารางแสดงจังหวัดที่มีประชากรมาก ๑๐ อันดับแรกของประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๓๙

อันดับ	จังหวัด	ประชากร
๑	กรุงเทพมหานคร	๕,๕๘๔,๙๖๓
๒	นครราชสีมา	๒,๔๙๔,๕๑๖
๓	อุบลราชธานี	๑,๗๑๗,๑๗๒
๔	ขอนแก่น	๑,๖๗๒,๓๙๙
๕	เชียงใหม่	๑,๕๖๔,๔๓๘
๖	นครศรีธรรมราช	๑,๕๐๓,๑๕๖
๗	บุรีรัมย์	๑,๔๗๖,๙๘๔
๘	อุดรธานี	๑,๔๗๐,๘๘๘
๙	ศรีสะเกษ	๑,๔๑๐,๐๐๒
๑๐	สุรินทร์	๑,๓๕๙,๕๔๙

ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง

ประชากรจังหวัดนครศรีธรรมราชในแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ในระยะ ๑๐ ปี
ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นไม่ถึงร้อยละ ๑ มีอยู่เพียงปีเดียวคือ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่มีประชากร
เพิ่มขึ้นเกินกว่าร้อยละ ๒

**ตารางแสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรของจังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๙**

พ.ศ.	จำนวนประชากร	เพิ่มจากปีก่อน	เพิ่มขึ้นร้อยละ
๒๕๓๐	๑,๓๗๖,๙๒๖	๙,๖๖๑	๐.๗๐
๒๕๓๑	๑,๓๙๖,๒๐๙	๑๙,๒๘๓	๑.๓๙
๒๕๓๒	๑,๔๑๑,๙๖๖	๑๕,๗๕๗	๑.๑๒
๒๕๓๓	๑,๔๒๗,๐๐๑	๑๕,๐๓๕	๑.๐๖
๒๕๓๔	๑,๔๓๖,๘๑๓	๙,๘๑๒	๐.๖๙
๒๕๓๕	๑,๔๗๗,๔๑๗	๔๐,๖๐๔	๒.๗๙
๒๕๓๖	๑,๔๗๖,๐๖๐	-๑,๓๕๗	-๐.๐๙
๒๕๓๗	๑,๔๘๘,๗๗๖	๑๒,๗๑๖	๐.๘๖
๒๕๓๘	๑,๔๘๘,๙๔๗	๑๗/๑	๐.๐๑
๒๕๓๙	๑,๕๐๓,๑๕๖	๑๔,๒๐๙	๐.๙๕

ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง

ตารางแสดงจำนวนประชากรจังหวัดนครศรีธรรมราชในวัยต่าง ๆ พ.ศ. ๒๕๓๙

ที่	วัย	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ	
					ชาย	หญิง
๑	วัยเด็ก (๑-๗ ปี)	๑๖๙,๘๒๑	๑๖๐,๕๐๕	๓๓๐,๔๒๖	๒๒	๑๘
๒	วัยการศึกษาภาคบังคับ (๘-๑๕ ปี)	๑๑๓,๖๒๒	๑๐๗,๙๖๔	๒๒๑,๕๘๖	๑๕	๑๒
๓	วัยเยาวชน (๑๕-๒๔ ปี)	๑๕๖,๘๖๕	๑๔๙,๔๔๔	๓๐๖,๓๐๙	๒๑	๑๗
๔	วัยเจริญพันธุ์ (๑๕-๓๙ ปี)	๔๐๙,๒๖๒	๔๐๗,๓๖๙	๘๑๖,๖๓๑	๕๗	๕๕
๕	วัยแรงงาน (๔๐-๖๐ ปี)	๔๙๐,๕๔๐	๔๙๑,๓๒๗	๙๘๑,๖๖๗	๖๘	๖๙
๖	วัยสูงอายุ (๖๐ ปีขึ้นไป)	๕๓,๔๗๓	๖๕,๗๑๓	๑๑๙,๑๘๖	๘	๑๐

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

หมายเหตุ : จำนวนประชากรในที่นี้ไม่รวมประชากรสัญชาติไทยที่ไม่ระบุปีเกิดหรือระบุปีเกิดทางจินตคติ และไม่รวมประชากรที่ไม่ใช่สัญชาติไทย

๗.๒ ลักษณะนิสัยใจคอประชากร

คำว่า **ลักษณะนิสัยใจคอ** ในทางสังคมวิทยาเรียกว่า **ค่านิยม** เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายและเข้าใจความหมายกันโดยทั่วไปแล้ว ในที่นี้จึงใช้คำว่า **ค่านิยม** ตามไปด้วย ค่านิยมเด่นที่ปรากฏในวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราช มีดังนี้

๑) รักอิสรภาพหรือความเป็นไท เป็นลักษณะดั้งเดิมของชาวนครศรีธรรมราชที่ไม่ชอบการกดขี่บังคับ ไม่ชอบอยู่ใต้อาณัติใคร ไม่ชอบระเบียบกฎเกณฑ์ รวมทั้งมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการใช้อำนาจบังคับ

๒) ความเป็นตัวของตัวเอง แสดงออกในรูปของการไม่ชอบรวมกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีลักษณะจัดตั้งหรือกลุ่มทางการเมือง ทำให้การจัดตั้งกลุ่มที่ทางราชการชี้แนะไม่เป็นผลเท่าที่ควร

๓) รักพวกพ้อง ความผูกพันในฐานะเป็นพวกพ้องทั้งในแง่วงศ์ญาติ ถิ่นกำเนิด ความคุ้นเคยกันเป็นการส่วนตัว หรือความผูกพันรักใคร่ในฐานะพวกพ้องเดียวกัน ปรากฏอยู่ทั้งในชีวิตประจำวันทั่วไปและในหน้าที่การงาน พวกพ้องอยู่เหนือความถูกผิดในแง่กฎหมาย อยู่เหนือระเบียบกฎเกณฑ์ อยู่เหนือความเป็นธรรม และอยู่เหนือแนวความคิดทางการเมือง

๔) จริงใจและตรงไปตรงมา ชาวนครศรีธรรมราชชอบความจริงใจ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมที่แสดงความจริงใจให้ปรากฏมักได้รับความจริงใจจากผู้อื่นเช่นกัน

๕) ยกย่องคนมีใจกว้างและจิตใจนักเลง ชาวนครศรีธรรมราชชอบผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถึงไหนถึงกัน ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว กล้าได้กล้าเสีย เต็มใจให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อประสบความทุกข์ยาก

๖) ชอบความโอ้อ่า ชอบสิ่งของและการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความโอ้อ่า ภูมิฐานโดยไม่คำนึงถึงฐานะของตน เช่นการจัดงานของชาวบ้าน ได้แก่ งานบวช งานแต่งงาน และงานศพ เป็นต้น มักทุ่มเทเงินทองจำนวนมากเพื่อแสดงถึงความมีฐานะ กลัวการถูกนิทาว่าเป็นคนขี้เหนียว ใจไม่ถึง จึงพยายามหลีกเลี่ยงภาวะที่แสดงให้เห็นว่าตนน้อยหน้าผู้อื่น

๗) รักศักดิ์ศรี หยิ่งในเกียรติและยศของตน ไม่ชอบให้ใครมาดูแคลน ไม่ยอมใครง่าย ๆ ลักษณะความอ่อนน้อมถ่อมตนจึงปรากฏค่อนข้างน้อย คำพูดที่แสดงการยกย่องให้เกียรติคนอื่นและถ่อมตนมีจำกัดในภาษาท้องถิ่น ลักษณะที่ว่่านี้นำให้ชาวนครศรีธรรมราชถูกมองว่าเป็นคนหัวหมอหรือแข็งกระด้าง

๘) ชอบการเป็นเจ้านาย สืบเกิดได้จากการนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระบบโรงเรียน ด้วยความหวังที่จะให้เข้ารับราชการ คนท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงฐานะเป็นชนชั้นเจ้านาย มักมีพฤติกรรมที่เป็นแบบเจ้านายอย่างเด่นชัด ก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างประชาชนกับข้าราชการ และก่อให้เกิดค่านิยมที่สวนทางกลับหรือขัดแย้งขึ้นมาอีกประการหนึ่ง คือการที่ชาวนครศรีธรรมราชที่มีใช้เจ้านายมีความรู้สึกต่อต้านระบบเจ้าขุนมูลนาย

๙) รักถิ่นกำเนิด ชาวนครศรีธรรมราชมีความภาคภูมิใจกับอดีตอันยาวนาน และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตน ดังจะเห็นได้ว่าแม้จะจากไปประกอบอาชีพในถิ่นอื่น ก็นิยมกลับมาท้องถิ่นเดิมในสองเทศกาล คือ เทศกาลสงกรานต์และเทศกาลสารทเดือนสิบ รวมทั้งมีความภูมิใจที่จะพูดภาษาถิ่นในที่ต่างๆ

๑๐) ขอบระบบอาวุโส การให้ความเคารพนับถือเป็นไปตามลำดับอาวุโสทั้งในความสัมพันธ์ส่วนตัวและในหน้าที่การงาน ถือว่าผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า นอกจากนั้นยังถือว่าการเชื่อฟังผู้อาวุโสเป็นการป้องกันตัวด้วย

๑๑) นิยมการหาความสุขจากชีวิต ชาวนครศรีธรรมราชมีนิสัยรักความสนุกสนาน กิจกรรมในชีวิตประจำวันและการอาชีพมักแทรกความสนุกสนานไว้ด้วยเสมอ ชอบพูดคำพวน เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ชอบจัดงานรื่นเริงหรือมหรสพ และชอบธรรมชาติ

๑๒) ความตื่นตัวทางการเมือง ชาวนครศรีธรรมราชมีสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูงมาก

๘. การปกครอง

๘.๑ ประวัติการปกครอง

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีอายุเก่าแก่มากที่สุดเมืองหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากเรื่องราวในตำนานที่กล่าวถึงชาวอินเดียทางตอนใต้มาติดต่อค้าขายแต่โบราณ สถานภาพทางการเมืองในยุคนั้นคงมีลักษณะเป็นนครรัฐ กล่าวคือเป็นอิสระในตัวเอง ครั้นถึงสมัยสุโขทัย นครศรีธรรมราชมีฐานะเป็นเมืองขึ้นของสุโขทัย ควบคุมเส้นทางการค้าในช่องแคบมะละกา สมัยอยุธยา มีฐานะเป็นเมืองพระยามหานครของกรุงศรีอยุธยา ในศักดินาทหารหัวเมืองระบุว่า เป็นเมืองเอก เจ้าเมืองมีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมราช ศักดินา ๑๐,๐๐๐ ต้องส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทองและเครื่องราชบรรณาการตามประเพณี

สมัยธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงยกย่องเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ให้มีเกียรติเสมอเจ้าประเทศราช ครั้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงลดบรรดาศักดิ์เจ้าเมืองเป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช และให้ลดตำแหน่งเสนาบดีเมืองนครศรีธรรมราชลงเป็นกรมการเมือง ไม่ให้ควบคุมดูแลประเทศราชมลายู ยกเว้นเมืองไทรบุรี

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริเห็นว่า ประเพณีการปกครองหัวเมืองอย่างโบราณ ที่เรียกว่า “กินเมือง” หรือ “ว่าราชการเมือง” นั้น ล้าสมัยสมควรปรับเปลี่ยนใหม่ให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในหัวเมืองที่ห่างไกลอย่างนครศรีธรรมราช เมืองหลวงแทบจะไม่มีอำนาจจัดการแต่ประการใด แม้ว่าการแต่งตั้งเจ้าเมืองจะกระทำโดยพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ แต่การจัดการปกครองในเมืองเป็นอำนาจของเจ้าเมือง ประกอบกับเกิดปัญหาการแผ่อิทธิพลของอังกฤษทางตอนใต้ของประเทศไทย อังกฤษได้มลายูเป็นเมืองขึ้น ทำให้พรมแดนของอังกฤษประชิดกับพรมแดนไทย อังกฤษถือโอกาสแทรกแซงเข้ามาในหัวเมืองประเทศราชมลายูของไทย หากไม่รีบเร่งปรับปรุงระบบการปกครองอาจส่งผลให้สูญเสียประโยชน์ของประเทศ จึงทรงปฏิรูปการปกครองหัวเมือง ปักซ์ได้ ในส่วนของนครศรีธรรมราชได้ตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นข้าราชการต่างพระเนตรพระกรรณ ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในมณฑล ควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของข้าราชการส่วนท้องถิ่นให้ปฏิบัติตามนโยบายของเมืองหลวง

การปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลในมณฑลนครศรีธรรมราชได้ยกเลิกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ มาใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย

๘.๒ การบริหารราชการปัจจุบัน

การบริหารราชการของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นไปตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวคือแบ่งการบริหารราชการออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่

ราชการบริหารส่วนกลาง มีหน่วยงานที่กระทรวงทบวงกรมต่างๆ จัดตั้งขึ้นในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้บริการแก่ประชาชนและเพื่อพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมของรัฐ ๔๗ หน่วยงาน (สังกัดกระทรวงมหาดไทย ๑๒ หน่วย สังกัดกระทรวงอื่น ๗๕ หน่วย และหน่วยงานอิสระ ๑๐ หน่วย) โดยมีสายบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อส่วนกลางอันเป็นที่ตั้งของกระทรวงทบวงกรมและรัฐวิสาหกิจเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ใน พ.ศ. ๒๕๔๒ จังหวัดนครศรีธรรมราชแบ่งเขตปกครองตามลักษณะพื้นที่ออกเป็น ๒๑ อำเภอ ๒ กิ่งอำเภอ ๑๖๕ ตำบล ๑๔๒๖ หมู่บ้าน

ราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีหน่วยงานซึ่งกระทรวงทบวงกรมต่างๆ จัดตั้งขึ้นภายในจังหวัด และอยู่ในบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัด ๓๒ หน่วยงาน (สังกัดกระทรวงมหาดไทย ๘ หน่วย สังกัดกระทรวงอื่น ๒๔ หน่วย)

ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐบาลกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการปกครองและการบริหารท้องถิ่นของตนเอง กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล

จังหวัดนครศรีธรรมราชจัดการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นใน พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนี้

องค์การบริหารส่วนจังหวัด	๑	แห่ง
องค์การบริหารส่วนตำบล	๑๖๔	แห่ง
เทศบาล	๒๕	แห่ง
สภาตำบล	๑	แห่ง

ในจังหวัดนครศรีธรรมราชช่วงก่อน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีเทศบาลอยู่สามประเภท คือเทศบาลนคร (ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง) เทศบาลเมือง (ตั้งอยู่ในเขตอำเภอปากพนัง) และเทศบาลตำบล (ตั้งอยู่ในเขตอำเภอทุ่งสง) แต่ภายหลังมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ทำให้มีเทศบาลตำบลเพิ่มขึ้น ๒๑ เทศบาล คือ

๑. เทศบาลตำบลปากนคร	อยู่ในเขตอำเภอเมือง
๒. เทศบาลตำบลบางจาก	อยู่ในเขตอำเภอเมือง
๓. เทศบาลตำบลท่าแพ	อยู่ในเขตอำเภอเมือง
๔. เทศบาลตำบลชนอม	อยู่ในเขตอำเภอชนอม
๕. เทศบาลตำบลฉวาง	อยู่ในเขตอำเภอฉวาง
๖. เทศบาลตำบลจันดี	อยู่ในเขตอำเภอฉวาง
๗. เทศบาลตำบลไม้เรียง	อยู่ในเขตอำเภอฉวาง

๘. เทศบาลตำบลชะอวด	อยู่ในเขตอำเภอชะอวด
๙. เทศบาลตำบลเชียรใหญ่	อยู่ในเขตอำเภอเชียรใหญ่
๑๐. เทศบาลตำบลท่าศาลา	อยู่ในเขตอำเภอท่าศาลา
๑๑. เทศบาลตำบลท่ายาง	อยู่ในเขตอำเภอทุ่งใหญ่
๑๒. เทศบาลตำบลนาบอน	อยู่ในเขตอำเภอนาบอน
๑๓. เทศบาลตำบลพรหมโลก	อยู่ในเขตอำเภอพรหมคีรี
๑๔. เทศบาลตำบลทอนหงส์	อยู่ในเขตอำเภอพรหมคีรี
๑๕. เทศบาลตำบลพิปูน	อยู่ในเขตอำเภอพิปูน
๑๖. เทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์	อยู่ในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์
๑๗. เทศบาลตำบลหินตก	อยู่ในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์
๑๘. เทศบาลตำบลเขาชุมทอง	อยู่ในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์
๑๙. เทศบาลตำบลลานสกา	อยู่ในเขตอำเภอลานสกา
๒๐. เทศบาลตำบลลิซล	อยู่ในเขตอำเภอสิชล
๒๑. เทศบาลตำบลหัวไทร	อยู่ในเขตอำเภอหัวไทร

๙. การศึกษา

การศึกษาของชาวนครศรีธรรมราชมีพัฒนาการควบคู่มากับการตั้งถิ่นฐานและการสร้างบ้านแปงเมือง ในระยะแรกรูปแบบการศึกษาและการเรียนรู้เป็นไปในลักษณะการเรียนนอกระบบ โดยการถ่ายทอดจากบุคคลในครอบครัว เช่นจากบิดาสู่บุตร จากพี่สู่น้อง เป็นต้น

ต่อมาเมื่อได้ติดต่อสัมพันธ์กับชนกลุ่มอื่น ก็ได้มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกัน ในพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๘ ได้มีชาวอินเดียเดินทางมาติดต่อค้าขายและเผยแผ่ศาสนาพราหมณ์ด้วยภาษาสันสกฤต ใช้อักษรปัลลวะ ชาวนครศรีธรรมราชจึงรับเอาอักษรจากชาวอินเดียมาใช้ ร่องรอยอักษรที่ชาวอินเดียได้เผยแพร่ไว้และหลงเหลืออยู่ได้แก่ จารึกหุบเขาช่องคอย (อำเภอจุฬาภรณ์) จารึกหลักที่ ๒๓ (วัดเสมาเมือง) จารึกหลักที่ ๒๔ (วัดพระมหาธาตุฯ) เป็นต้น

เมื่อเขมรเรืองอำนาจขึ้นในคาบสมุทรมอินโดจีน ปรากฏร่องรอยอักษรที่สะท้อนถึงอิทธิพลวัฒนธรรมเขมรในนครศรีธรรมราช ได้แก่ จารึกหลักที่ ๒๕ (วัดพระมหาธาตุฯ) จารึกหลักที่ ๒๗ (วัดมเหยงคณ์)

เมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัยทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทย เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕ มีจารึกเรื่องราวแสดงความสัมพันธ์ระหว่างนครศรีธรรมราชและสุโขทัย ปรากฏหลักฐานอักษรไทยที่เก่าที่สุดในนครศรีธรรมราชคือจารึกที่ฐานพระพุทธรูปทรงเครื่องปางประทานอภัยที่วัดหน้าพระลาน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และจารึกที่ฐานพระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัย ที่วัดพระมหาธาตุฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของชาวนครศรีธรรมราชในสมัยโบราณยังไม่เป็นระบบนัก ครูมีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุด กุลบุตรใดคิดจะเรียนหนังสือ พ่อแม่จะจัดเครื่องบูชาพาตัวไปมอบให้ครู ครูก็จะเขียนแบบเรียนให้เรียน อาจจะเขียนด้วยสีหรือธง หรือขุด

ตัวหนังสือลงในไม้กระดานก็ได้ ส่วนใหญ่เป็นตัวนอโม กอ ขอ ซึ่งมาจากความจำ ครูบางคนมีแบบเรียนจากสมุดข่อยหรือหนังสือบูต ก็คัดลอกมาให้เรียน ก่อนเรียนผู้เรียนจะต้องกราบหนังสือ ประณมมือกล่าวคำไหว้ “สัสดี” จนจบแล้วกราบ และก่อนจะเข้านอนก็ต้องกราบพระแล้วกล่าว คำสัสดี จบแล้วจึงนอนได้ ต้องถือปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำ และถือเป็นธรรมเนียมกันมาก่อนจะ ลงมือศึกษาเล่าเรียนเขียนอ่านวิชาใด จะต้องทำพิธีไหว้ครูก่อนเสมอ ใครไม่ไหว้ครู จะศึกษา เล่าเรียนหรือทำกิจการใดไม่สำเร็จ

การศึกษาเล่าเรียนอักษรนอโม กอ ขอ ผู้เรียนจะต้องจัดหาหญ้าแพรก ดอกมะเขือ และดอกไม้สามสี พร้อมด้วยธูปเทียน หมากพลู ไปทำพิธีไหว้ครู แล้วจึงเริ่มสอนอักษรวิธีให้ เด็กๆ ที่ไหว้ครูแล้วถือกันว่าเป็นมงคล มีจิตใจแจ่มใส มีสติปัญญาแตกฉานดังหญ้าแพรกและ ดอกมะเขือ พิธีไหว้ครูจะประกอบขึ้นที่บ้านหรือที่วัดในวันพฤหัสบดีซึ่งเป็นวันครู บทไหว้ครูก็คือ บทไหว้สัสดีนั่นเอง ทุกคนจะต้องท่องจำบทสัสดีจนติดปากขึ้นใจ

โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน ผู้ชายเท่านั้นที่มีสิทธิ์ศึกษาเล่าเรียนภาษาหนังสือ ส่วน ผู้หญิงมักเรียนเย็บปักถักร้อยอยู่ที่บ้าน สถานศึกษานอกจากบ้านแล้วคือวัด เมื่อผู้เป็นครูรับรอง ว่าจะประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แล้ว ก็จะจัดการเรียนการสอนให้อ่านออกเขียนได้ จบ จนกระทั่งวิชาหนังสือชั้นสูง เช่น วรรณคดี พุทธศาสน์ และไสยศาสตร์ เป็นต้น

หนังสือแบบเรียนที่ใช้สอนกันกว้างขวางในนครศรีธรรมราชสมัยก่อน คือหนังสือ ปฐม ก กา ปฐมมาลา และสุบิน (หรือสุบินกุมาร) สำหรับหนังสือสุบินนั้นเป็นหนังสือสอน ธรรมะที่มีเค้าโครงเรื่องมาจากชาดก นอกจากนั้น ยังมีหนังสืออื่นๆ เช่น พระรถเมรี โคบุตร สุวรรณคิลปี เต่าทอง และกายนคร เป็นต้น หนังสือเหล่านี้ล้วนเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น นครศรีธรรมราช ซึ่งชาวบ้านมักจะเรียกว่า “หนังสือสวด” และใช้เรียนสืบทอดมาจนปฏิรูประบบการ ศึกษา

ครั้นถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชบาย จัดการศึกษาในหัวเมืองให้กว้างขวางและเป็นระบบเดียวกัน มีหลักสูตร แบบเรียน และครูผู้สอน ในลักษณะเดียวกัน สำหรับจัดการเรียนการสอนขึ้นเป็นระบบโรงเรียน เพื่อให้กุลบุตรได้เข้าเรียน ทั้งนี้โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อครั้งทรงดำรงพระยศเป็น พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เป็นผู้อำนวยการศึกษาและพระศาสนาทั้งใน มณฑลกรุงเทพฯ และมณฑลหัวเมืองทั่วพระราชอาณาจักร

ในมณฑลนครศรีธรรมราช สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงแต่งตั้งพระสงฆ์รูปหนึ่งซึ่งมีวิสัยทัศน์เรื่องการจัดการศึกษาตามแนวพระบรมราโชบาย เป็นผู้อำนวยการศึกษาคือพระรัตนธัชมุนี (ม่วง ศิริรัตน์) ขณะดำรงสมณศักดิ์เป็นพระสิริธรรมมุนี เจ้าอาวาสวัดท่าโพธิ์ พระรัตนธัชมุนี (หรือเจ้าคุณท่าโพธิ์) ได้ดำเนินการสนองพระบรมราโชบาย อย่างเข้มแข็งตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๒ (ร.ศ. ๑๑๘) เป็นต้นมา

เมื่อพระรัตนธัชมุนีเริ่มจัดการศึกษาในเมืองนครศรีธรรมราช ต้องประสบปัญหาสำคัญ ๒ ประการ คือการขาดแคลนครูผู้สอน และประการที่สอง ซึ่งเป็นปัญหาที่แปลกกว่ามณฑลอื่น คือเสียงของชาวเมืองแปร่งจนออกสำเนียงให้ชัดไม่ได้ โดยเฉพาะการออกเสียงวรรณยุกต์เอกโท ไม่ถูกต้อง อันเป็นปัญหาเฉพาะของมณฑลนครศรีธรรมราช เพราะชาวเมืองพูดภาษาถิ่นปักษ์ใต้

ซึ่งสำเนียงและถ้อยคำไม่เหมือนกับภาษากลาง

อย่างไรก็ตาม ด้วยความสามารถของพระรัตนธัชมุนีและข้าราชการทั้งหลาย ทำให้การจัดการศึกษาในเมืองนครศรีธรรมราชลุล่วงไปได้ด้วยดี โรงเรียนหลวงแห่งแรกของมณฑลนี้ จึงได้จัดตั้งขึ้นที่วัดท่าโพธิ์ เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนสุขุมภิบาลวิทยา” มีเจ้าพระยาอมราชเมื่อครั้งเป็นพระยาสุขุมนัยวินิตเป็นผู้อุดหนุน พระรัตนธัชมุนีได้เลือกพระณเฑาะว์ในวัดมาเล่าเรียน เพื่อจะได้แยกย้ายไปสอนตามโรงเรียนที่จะเปิดขึ้นใหม่ด้วย เป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในระยะแรกได้มาก ในปีต่อมาได้ส่งพระภิกษุสามเณรจากเมืองนครศรีธรรมราชเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่พระภิกษุสามเณรซึ่งจะออกไปเป็นกำลังในการช่วยจัดการศึกษาและการศาสนาในมณฑลนครศรีธรรมราชต่อไป

ล่วงถึง พ.ศ. ๒๔๔๒ พระรัตนธัชมุนีผู้อำนวยการศึกษาได้เปิดโรงเรียนขึ้นในเมืองนครศรีธรรมราช จำนวน ๑๑ โรงเรียน คือ

๑. โรงเรียนสุขุมภิบาลวิทยา	ตั้งที่วัดท่าโพธิ์	อำเภอกลางเมือง
๒. โรงเรียนวัฒนาอนุกุล	ตั้งที่วัดหมาย	อำเภอกล้าย
๓. โรงเรียนไพบูลย์บำรุง	ตั้งที่วัดเสาชิงทอง	อำเภอเบ็ญสัด
๔. โรงเรียนราษฎรผดุงวิทยา	ตั้งที่วัดพระนคร	อำเภอกลางเมือง
๕. โรงเรียนเกษตรราภิรักษ์	ตั้งที่วัดร่อนนอก	อำเภอร่อนพิบูลย์
๖. โรงเรียนนิตยาภิรมย์	ตั้งที่วัดโคกหม้อ (ชัยชุมพล)	อำเภอทุ่งสง
๗. โรงเรียนวิทยาคมนาควงษ์	ตั้งที่วัดวังม่วง	อำเภอฉวาง
๘. โรงเรียนบรรจจนุกิตย	ตั้งที่วัดสามพัน	อำเภอพระแสง
๙. โรงเรียนน้อยประดิษฐ์ผดุงผล	ตั้งที่วัดบ้านนา	อำเภอลำพูน
๑๐. โรงเรียนอุบลบริหาร	ตั้งที่วัดใหม่	อำเภอสิชล
๑๑. โรงเรียนทัศนาคารสโมสร	ตั้งที่วัดเขาน้อย	อำเภอสิชล

โรงเรียนที่เปิดขึ้นนี้ครูที่สอนเป็นพระเกือบทั้งหมดครูที่เป็นฆราวาสมีเพียงโรงเรียนเดียว คือโรงเรียนวัดหมาย อำเภอกล้าย (ท่าศาลา) ส่วนหนังสือที่ใช้เป็นแบบเรียนหลวง

อย่างไรก็ดี โรงเรียนที่ตั้งขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๔๒ นั้น ไม่สามารถเปิดเรียนได้ทุกโรงเรียน

เพราะมีอุปสรรคนานาประการ เช่น บางโรงเรียนเปิดขึ้นแล้วหาครูมาสอนไม่ได้ บางโรงเรียนผู้อุปการะไม่เข้มแข็ง บางแห่งถูกภัยธรรมชาติและโรคระบาด แต่พระรัตนธัชมุนีก็พยายามเปิดโรงเรียนอื่นขึ้นมาแทน เพื่อไม่ให้จำนวนโรงเรียนลดลง ในเมืองนครศรีธรรมราชโรงเรียนที่ไม่สามารถเปิดสอนได้ในปีแรกคือโรงเรียนวัดสามพัน อำเภอพระแสง จึงย้ายมาเปิดที่วัดนาราทู อำเภอกลางเมือง โรงเรียนวัดบ้านนา เมื่อเปิดไม่ได้ก็ย้ายมาเปิดที่วัดสวนปาน อำเภอกลางเมือง โรงเรียนวัดใหม่ อำเภอสิชล เปิดสอนไม่ได้เพราะชาวบ้านเป็นโรคฝีดาษ จึงตั้งโรงเรียนปากแพรกขึ้นมาแทน ส่วนโรงเรียนวัดหมาย อำเภอกลายนั้น ในปีต่อมาได้ย้ายมาเปิดที่วัดท่าสูงอำเภอเดียวกัน

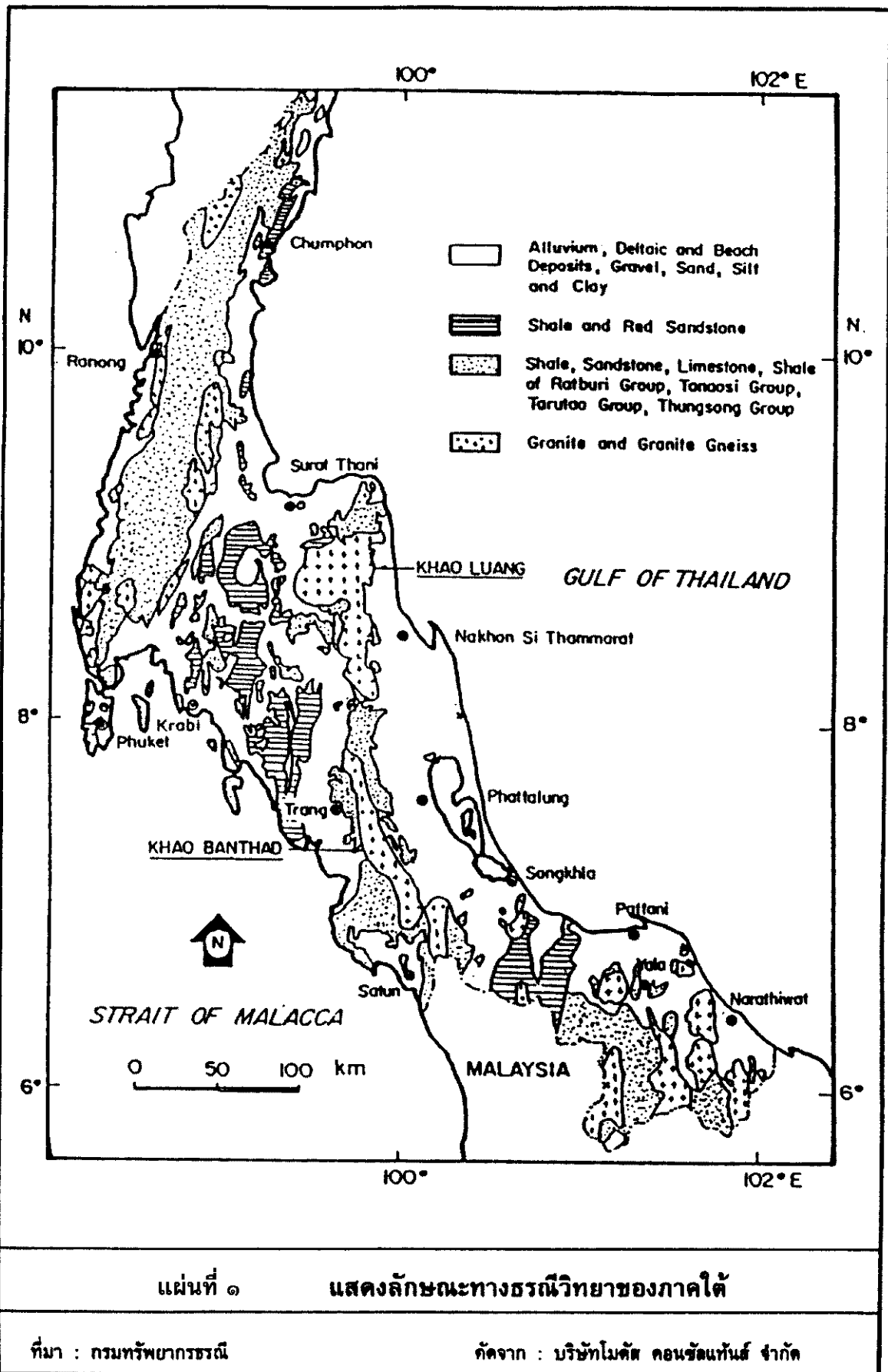
หลังจากที่ได้เริ่มเปิดโรงเรียนทำการสอนตามแบบใหม่ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๔๒ แล้ว คิดอัตราเฉลี่ยจำนวนนักเรียนได้เพิ่มขึ้นทุกปี

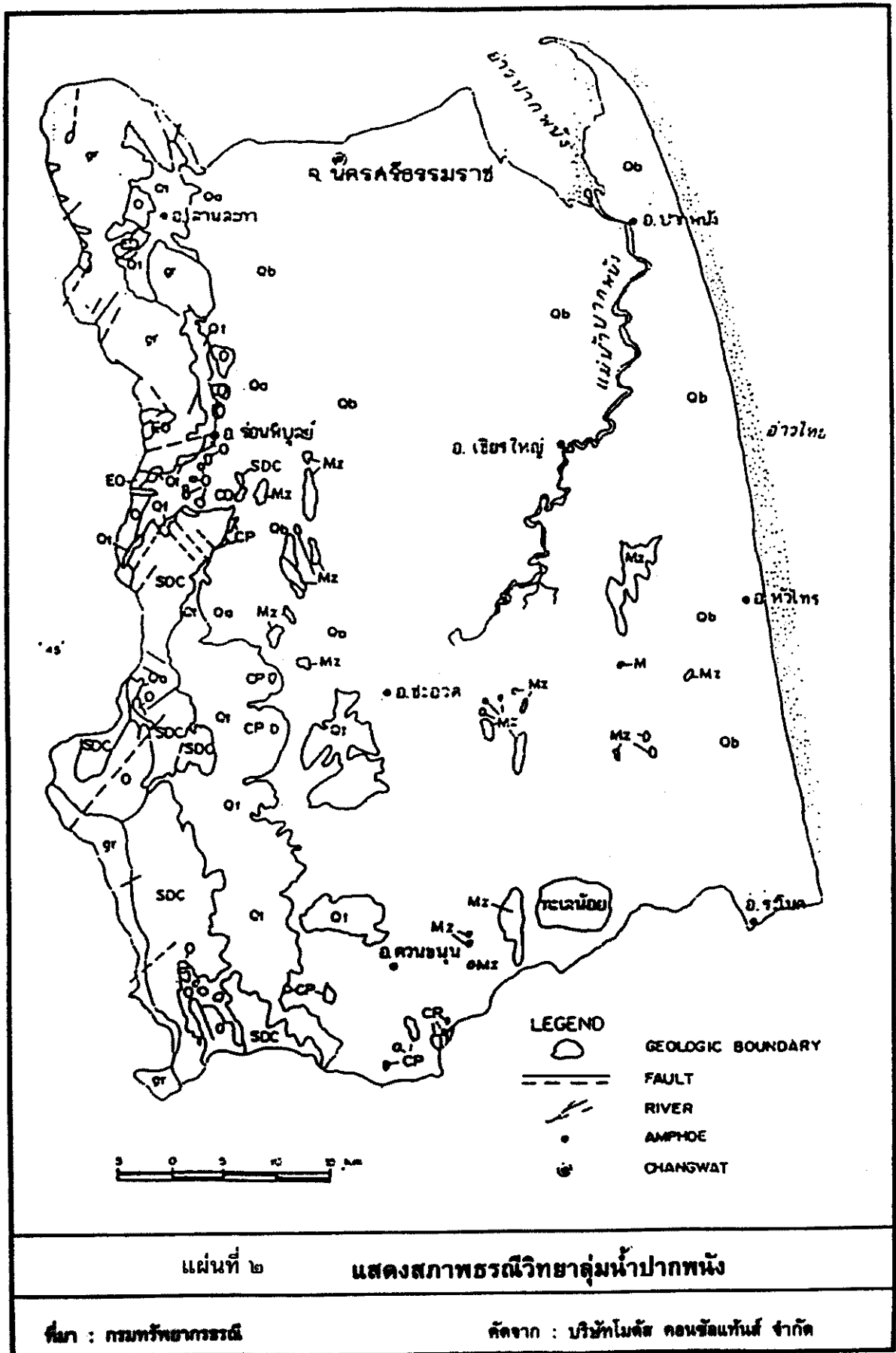
ปัจจุบันสภาพการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ พบว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีผู้อยู่ในระบบการศึกษาประมาณร้อยละ ๒๔.๖๑ ของประชากรทั้งจังหวัด มีสถานศึกษากระจายอยู่ทั่วไป มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและเพียงพอทุกตำบลและหมู่บ้าน กล่าวคือมีตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๔๑ มีสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ๗๘๔ โรง สังกัดกรมสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ๗๗ โรง สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ๑๐ แห่ง สังกัดกรมการศาสนา (โรงเรียนพระปริยัติธรรม) ๗ แห่ง และศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ๘๔ แห่ง สังกัดกรมศิลปากร ๑ แห่ง สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ๒ แห่ง สังกัดสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ๑ แห่ง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข (วิทยาลัยพยาบาล) ๑ แห่ง และสถาบันศึกษาของเอกชนทุกระดับ รวม ๒๖ แห่ง

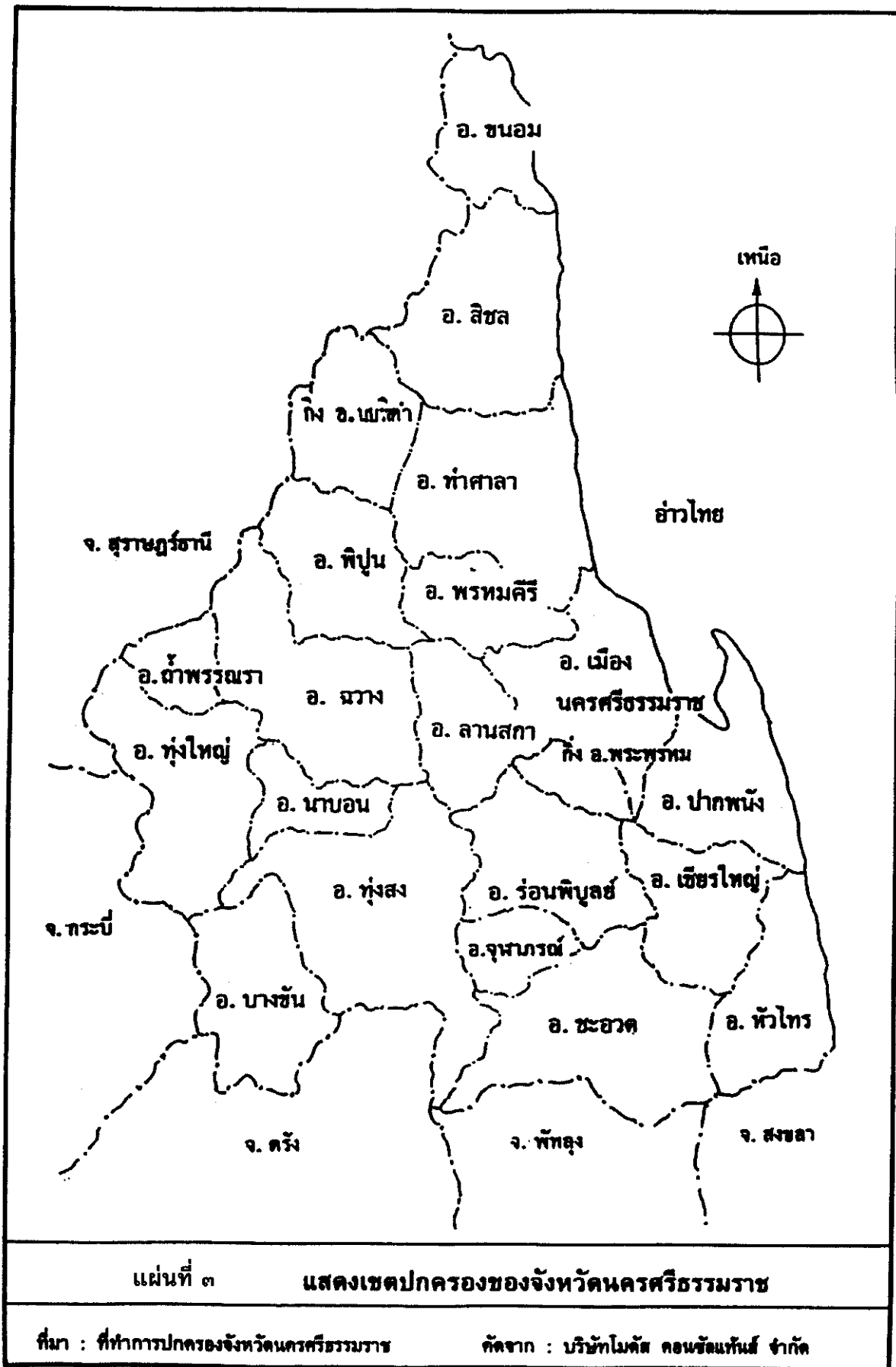
การจัดการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้พัฒนาก้าวหน้าทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ เนื่องจากภาวะปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมมีมากขึ้น ทำให้การจัดการศึกษาได้รับความสนใจและความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำท้องถิ่นมากตามไปด้วย การศึกษาขั้นพื้นฐานได้ขยายกว้างขวางขึ้นครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายได้ครบถ้วนทั้งระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา ส่วนระดับมัธยมศึกษา สามารถจัดการศึกษาให้ต่อเนื่องจากระดับประถมศึกษาได้อย่างสอดคล้องกัน ในรูปแบบโรงเรียนประถมศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา และยังเพิ่มการจัดการศึกษาสายอาชีพโดยมุ่งเน้นเสริมความรู้ด้านอาชีพให้สามารถใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ส่วนระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างประสบการณ์ทั้งด้านวิชาชีพจนถึงวิชาชีพชั้นสูง ก็มิอยู่กระจายครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมาก ได้แก่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมุ่งเน้นกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไปที่มีข้อจำกัดทางด้านเวลาและการเงิน ซึ่งการจัดลักษณะนี้สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนยิ่งขึ้น นับเป็นความก้าวหน้าทางการศึกษาที่น่าพอใจ

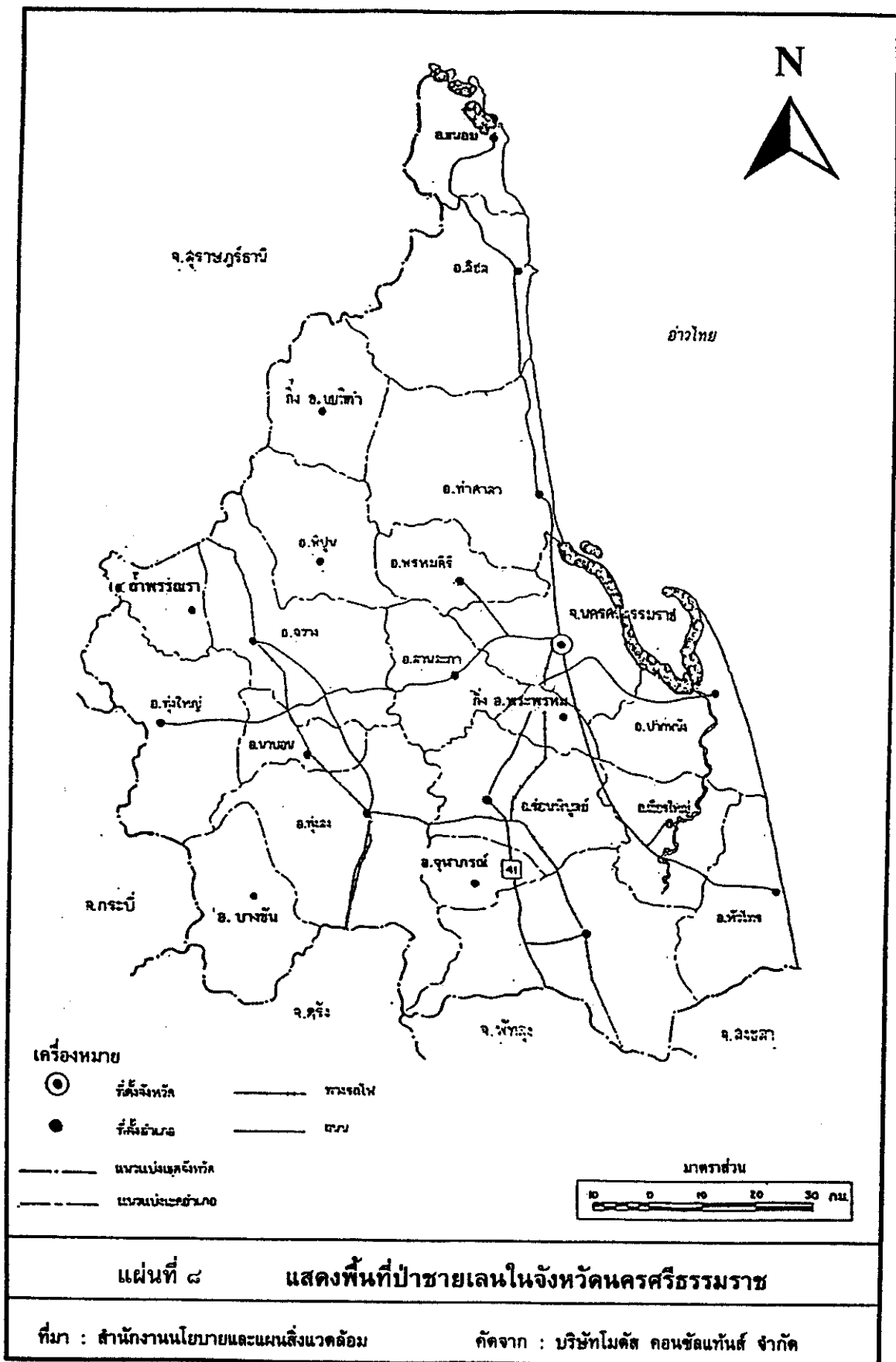
ตารางแสดงจำนวนสถานศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ในระบบโรงเรียน จำนวนตามระดับชั้นเรียน ปีการศึกษา ๒๕๔๑

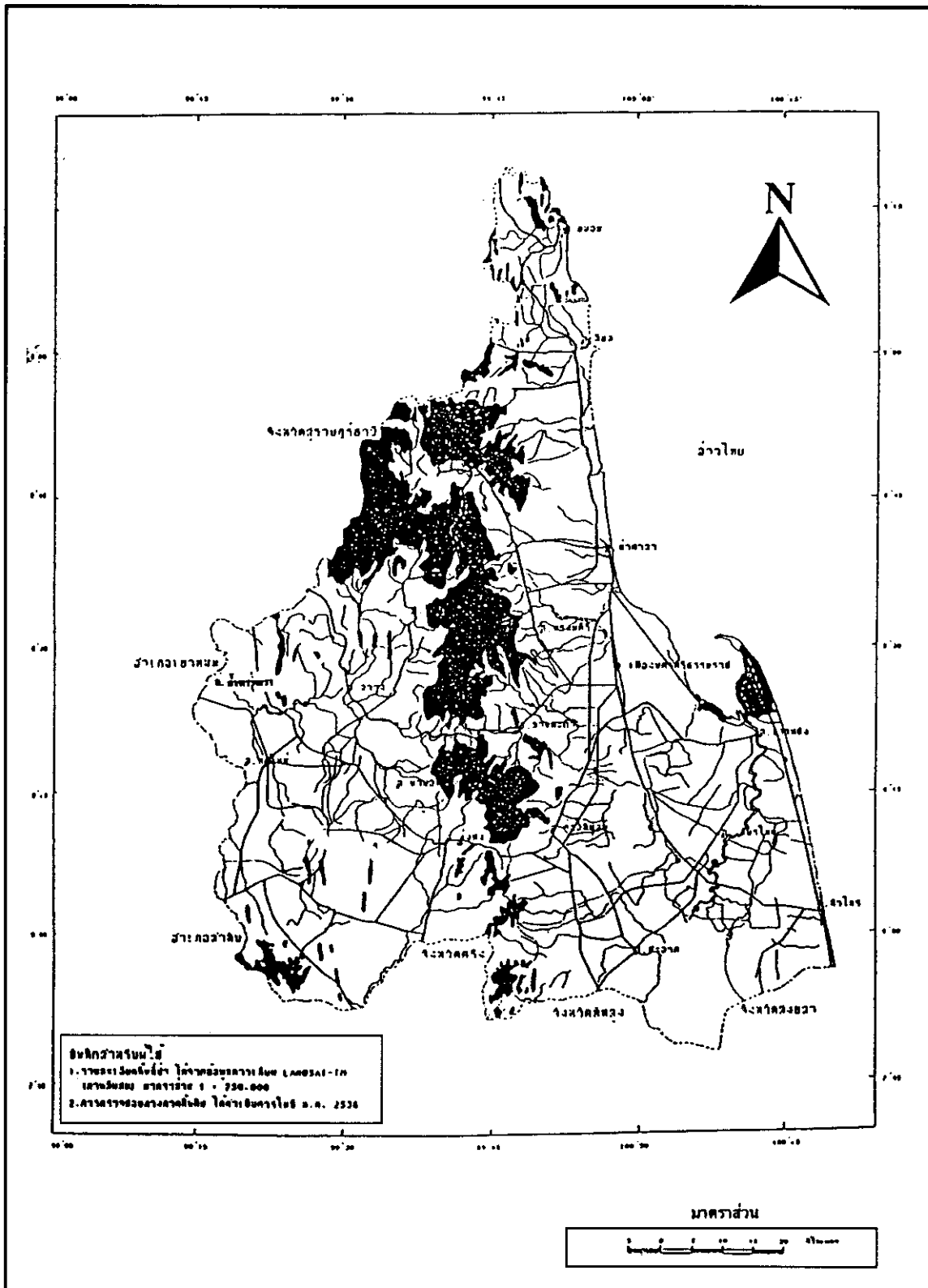
ระดับการศึกษา สูงสุดที่จัดสอน	รวมทั้งสิ้น	ศธ.รวมสังกัด	พล.ร.กีฬา	สศ.ร.มัธยม	สพช. รร.ประถม	สรภ.	ศน.ร. พระปริยัติธรรม	ศก.ข.นาฏศิลป์ /ช่างศิลป์	อศ.สายอาชีพ	รม.คณะฯว.เขต	สภาการศึกษาสงฆ์	สช.		นอกสังกัด	
												รร.สายสามัญ	รร.สายอาชีพ	สายสามัญ	ทบวงมหา ว.
อนุบาล (ระดับเตี้ย)	๕๘	๕๘	-	-	-	๑	-	-	-	-	-	๕๗	-	-	-
อนุบาล - ประถม	๕๕๒	๕๗๓	-	-	๕๒๐	-	-	-	-	-	-	๑๑	-	๑๗	-
อนุบาล - ม.ต้น	๑๔๘	๑๔๖	-	-	๑๓๑	-	-	-	-	-	-	๑๕	-	๒๑	-
อนุบาล - ม.ปลาย	๑๔	๑๔	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๑๑	-	-	-
เด็กละ - ประถม	๗	๗	-	-	๗	-	-	-	-	-	-	-	-	๒	-
เด็กละ - ม.ต้น	๑๑	๑๐	-	-	๑๐	-	-	-	-	-	-	-	-	๑	-
ประถมศึกษา	๔๕	๔๕	-	๑	๔๓	-	-	-	-	-	-	๑	-	-	-
ประถม - ม.ต้น	๑๐	๑๐	-	๑	๘	-	-	-	-	-	-	๑	-	-	-
ประถม - ม.ปลาย	๒	๒	-	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑	-	-	-
ม.ต้น (ระดับเตี้ย)	๑๘	๑๘	-	๘	-	-	๕	-	-	-	-	๖	-	-	-
ม.ต้น - ม.ปลาย	๗๓	๗๓	๑	๖๓	-	-	๓	-	-	-	-	๖	-	-	-
ม.ปลาย (ระดับเตี้ย)	๑	๑	-	๑	๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ม.ต้น - ม.ปลาย - ปวช.	๒	๒	-	๒	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปวช.	๘	๘	-	-	-	-	-	๑	๕	-	-	-	๒	-	-
ปวช. - ปวส.	๒	๒	-	-	-	-	-	๑	-	-	-	-	๑	-	-
ปวช. - ปริญญาตรี	๕	๕	-	-	-	-	-	-	๕	-	-	-	-	-	-
ปวส. - ปริญญาตรี	๑๗	๑๖	-	-	-	-	-	-	๑	๑	-	-	๑๔	-	๑
ปริญญาตรี	๖	๕	-	-	-	๑	-	-	-	๑	๒	-	-	-	๒
รวมทั้งสิ้น	๑,๐๕๖	๑,๐๑๙	๑	๗๗	๗๘๔	๒	๗	๒	๑๑	๒	๒	๑๑๔	๑๗	๒๔	๓

แผนที่ ๙ แสดงพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดนครราชสีมา

ที่มา : ป่าไม้เขตนครราชสีมา

ตัดจาก : บริษัทไมล์ส คอนซัลแตนท์ จำกัด

